

ЛІМ

Літаратура і мастацтва

Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

№ 12 (5169) 25 сакавіка 2022 г.

ISSN 0024-4686

16+

Трывалы
падмурак
культуры
стар. 4-5

Навінкі
ад айчынных
выдавецтваў
стар. 7

Архіважнасць
ініцыятывы
моладзі
стар. 14

Самы надзейны сябар

Што ёсць кніга? У кожнага знойдзеца свой адказ на гэтае пытанне, але бясспрэчна адно: кніга — не проста прадмет, як даводзяць нам энцыклапедыі ці слоўнікі, не толькі «папяровы носьбіт інфармацыі», «неперыядычнае выданне ў выглядзе збрашураваных лістоў» альбо «адзін з відаў друкаванай прадукцыі». Кніга — гэта, апрача ўсяго іншага, яшчэ і гісторыя... Ад рукапісных помнікаў і першадруку да выдавецкіх холдынгаў і электронных выданняў — слаўная гісторыя беларускай кнігі налічвае не адно стагоддзе знакавых падзей.

Сапраўднымі вехамі на гэтай «лініі часу» з'яўляюцца маштабныя кніжныя выстаўкі, якія на працягу апошніх дзесяцігоддзяў праводзяцца ў Беларусі пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі. Дэлегацыі з розных куткоў свету, дзясяткі тысяч наведвальнікаў, вельмі насычаная праграма і, самае галоўнае, тысячы і тысячы кніг... Словам, ХХІХ Мінская міжнародная кніжная выстаўка-кірмаш запрашае да сябе аматараў чытання і ўсіх цікаўных! Урачыстае адкрыццё форуму прайшло 23 сакавіка ў Нацыянальным выставачным цэнтры «БелЭкспа».

Крыніца ведаў — гэтак нярэдка называюць кнігу... Аднак, на думку арганізатараў ХХІХ Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, выказванне тое не зусім справядлівае. Па іх меркаванні, у дачыненні да друкаванай кнігі больш правамерна казаць аб цэлых ручаях або нават паўнаводных рэках ведаў! Відаць, не ў апошнюю чаргу менавіта па гэтай прычыне цэнтральны стэнд кніжнага форуму, дзе праходзіла цырымонія адкрыцця з урачыстым пераразаннем стужкі, атрымаў назву «Рака часу Бацькаўшчыны».

Фота Кастуся Дробіва.

«ЛіМ»-акцэнт

Памяць. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка накіраваў зварот суайчыннікам з нагоды гадавіны хатынскай трагедыі. 22 сакавіка — журботная дата страшнай трагедыі, якая стала сімвалам страшных злачынстваў нацызмаў. «Амаль 80 гадоў адзіляе нас ад вяснянага дня — апошняга ў жыцці 149 жыхароў беларускай вёскі Хатынь. Мірныя людзі, якія нікому не пагражалі, якія проста хацелі працаваць на роднай зямлі, гадаваць дзяцей і працягваць гісторыю сваёй краіны, былі зажыва спалены карнікамі, якія прыйшлі знішчыць славянскую цывілізацыю», — гаворыцца ў звароце. «Але мы дакладна ведаем, што журботны звон Хатыні адгукаецца болей у сэрцах не толькі беларусаў, але і мільёнаў людзей у свеце, якія глядзяць на праўду той вайны адкрытымі вачамі, разумеюць, што ў нацызму няма нацыянальнасці, і вераць, што зло будзе пакарана», — падкрэсліў Прэзідэнт.

• Гадавіну хатынскай трагедыі адзначалі памятнымі мерапрыемствамі ва ўсіх кутках Беларусі. «Гэта дзень памяці ўсіх ахвяр — бязвінна забітых старых, дзяцей, жанчын, якіх знішчыла нямецка-фашысцкая военная машына, іх памагатыя, калабаранты», — адзначыў міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Уладзімір Пярццоў у мемарыяльным комплексе «Хатынь». «Мы пачулі гэта ад нашых бацькоў, дзядоў і хтосьці — ад прадзедаў. А тым, хто маладзейшы за нас, даводзіцца даведвацца з мастацкіх твораў, гульніаў, літаратурных твораў, якія не заўсёды нясуць гістарычную праўду», — цытуе Уладзіміра Пярцова БелТА. «Нам па сілах — і журналістам, і пісьменнікам, і ўсім творчым людзям — зрабіць так, каб нашы дзеці, унукі ведалі гістарычную праўду аб тым генацыдыдзе беларускага народа, аб тым знішчэнні беларускага народа, якое адбывалася ў гады Вялікай Айчыннай вайны», — падкрэсліў міністр.

Традыцыі. На пасяджэнні калегіі Міністэрства культуры выбралі культурную сталіцу Беларусі 2023 года. Пасяджэнне праходзіла на базе Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. На званне культурнай сталіцы — 2023 прэтэндавалі Баранавічы, Мазыр, Свіслач, Шчучын, Слуцк, Бялынічы. Гарады прэзентавалі свае магчымасці. Падчас прэзентацыі прэтэндэнтаў ацэньваўся станоўчы вопыт арганізацыі і правядзення культурных мерапрыемстваў, наяўнасць развітой сацыяльна-культурнай інфраструктуры, сістэмнасць работы па захаванні матэрыяльных і нематэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, захаванне традыцый, звычайнаў, фестывяляў народнай творчасці, Па выніках галасавання членаў калегіі міністэрства культурнай сталіцай Беларусі ў 2023 годзе абраны горад Слуцк, інфармуе БелТА.

Пярэдадзень. Выстаўка-конкурс «Велікодны падарунак» адкрылася ў Гродне. У экспазіцыі прадстаўлена больш за 300 творчых работ, выкананых у тэхніках салома-, лозапліцення, вышыўкі, выцінанкі, керамікі, ткацтва, роспісу і іншых. Як паведамілі БелТА ў Гродзенскім абласным метадычным цэнтры народнай творчасці, у мерапрыемстве прымае ўдзел больш за 70 майстроў народнай творчасці з усіх раёнаў Гродзеншчыны. У тым ліку носьбіты элементаў нематэрыяльнай культурнай спадчыны, уключаных у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Беларусі. Вынікі выстаўкі-конкурсу будуць аб'яўлены 9 красавіка ў Гродне на абласным фестывалі-кірмашы народных промыслаў «Гродзенскія традыцыі да свята Вялікадня». Пераможцаў вызначаць у некалькіх намінацыях. Журы выбера найлепшыя калекцыі як і паштовак, назаве аўтараў самых цікавых кошыкаў, пано і вербачак.

Дзівасвет. Выстаўка міні-тэкстылю «Унутры дзівонку» адкрылася ў музеі В. К. Бялыніцкага-Бірулі ў Магілёве, паведаміла БелТА. Экспазіцыя прадстаўляе творы прафесійных беларускіх мастакоў, членаў секцыі мастацкага тэкстылю Беларускага саюза мастакоў і абласных арганізацый, работы студэнтаў творчых ВНУ краіны. Да ўдзелу ў праекце ўпершыню запрошаны мастакі па кераміцы і шкле, скульптары. У экспазіцыі можна ўбачыць тэкстыльныя скульптуры, асамбляжы, міні-інсталцыі, міксед-медыя, канцэптуальныя праекты, створаныя з нетрадыцыйных матэрыялаў з дапамогай інавацыйных тэхналогій. Выстаўка праходзіць у межах В трынале дэкаратаўна-прыкладнага мастацтва «Дэкарт-22».

Рэтраспектыва. У Нясвіжы, у малой выставачнай зале Палаца Радзівілаў, працуе выстаўка-атракцыён па матывах творчасці ветэрана беларускай арміі, мастака і рэжысёра Алы Мацюшэўскай. У экспазіцыі прадстаўлены аўтарскія эскізы, якія сталі асновай і вобразамі герояў 20 мультфільмаў Нацыянальнай кінастудыі «Беларусьфільм». Паводле арганізатараў, у ахвотных ёсць магчымасць наведваць выстаўку апытных ліоўзі, што створаныя на вобразы персанажаў Алы Мацюшэўскай. Акрамя таго, наведвальнікаў чакаюць фотозоны і тэматычныя інсталцыі. Экспазіцыя дапоўніць экранную рэтраспектыва найлепшых мультфільмаў беларускай мастачкі. Работы Алы Мацюшэўскай можна пабачыць да 30 красавіка.

Агляд афіцыйных падзей ад Інэсы ПЕТРУСЕВІЧ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Слаўнаму сыну Палесся

Амаль дваццаць гадоў таму гарадскому парку ў Жыткавічах па ініцыятыве літаратараў і творчай інтэлігенцыі раёна было прысвоена імя Міколы Гамолкі. А праз пэўны час у сярэдняй школе № 1 адкрылі мемарыяльны музей пісьменніка.

Да 100-годдзя з дня нараджэння пісьменніка ў парку ўрачыста адкрылі інфармацыйны стэнд, прысвечаны Міколу Гамолку. У гэты ж дзень згадвалі пісьменніка-земляка ва ўсіх навучальных установах раёна, ладзілі літаратурна-музычныя кампазіцыі і чытанні. У бібліятэках працуюць кніжныя выстаўкі твораў таленавітага аўтара.

прэзентацыя

Быць героем твора

Выдавецкі дом «Звязда» разам з аўтарам — пісьменнікам, перакладчыкам, мастаком Дзмітрыем Юртаевым — зладзіў прэзентацыю дзіцячых кніг у Нясвіжы і Гарадзее. Сустрэчы з маленькімі і дарослымі чытачамі прайшлі ў Нясвіжскай цэнтральнай раённай бібліятэцы імя Паўлюка Пранузы і Гарадзеейскай гарпясляковай дзіцячай бібліятэцы. Выступіў пісьменнік і перад выхаванцамі Гарадзеейскай дапаможнай школы-інтэрната, для якіх скарэкціраваў сваю праграму, дадаўшы ў яе грамадзянскую і любоўную лірыку.

Аўтар кнігі «Ні секунды цішыні!», якая з 2018 года вытрымала ўжо два наклады, не проста раскажа пра яе змест, але і запрасіў глядачоў паўдзельнічаць у своеасаблівым тэатралізаваным прадстаўленні: практычна кожны верш, байка, казка ці загадка, агучаныя пісьменнікам, суправаджаліся інтэрактывам. Гледачы з радасцю падыгрывалі аўтара і пераўвасабляліся ў герояў яго твораў. Асабліва цёпла сустрэклі верш «Волат Шурум-Бурум». Між тым творца выступаў як з рускамоўнымі, так і беларускамоўнымі творами.

Аматары кнігі Нясвіжы і Гарадзее вядоўча дзіцячага пісьменніка даўно, таму сустрэчы прайшлі ў атмасферы цёплым і дабрным: юныя і дарослыя чытачы з вялікай ахвотай набывалі кнігі з незвычайнымі аўтографамі Дзмітрыя Юртаева. Аўтар распаў і аб выданых іншых аўтараў, што пабачылі свет у Выдавецкім

Аўтограф-сесія Дзмітрыя Юртаева.

доме «Звязда». Сярод іх — «Уцёна хоча ведаць» і «Уцёна ў Францыі» Яны Явіч, «Дзіўныя дзеткі» Жанны Міус і «Самая родная» Яніны Жабко. Гэтыя кнігі таксама можна было набыць.

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

цікава ведаць

Выдавецкія навінкі ад «Звязды»

Штomesяц у Выдавецкім доме «Звязда» выходзіць да васьмі-дзясці кніжных навінак. Якія сустрэчы з кнігамі «Звязды» адбудуцца ў красавіку?

Для агульнаадукацыйнай школы падрыхтаваны «Тлумачальны слоўнік беларускай мовы для школьнікаў». Над яго стварэннем рупіліся дасведчаныя мовазнаўцы І. Капылоў, С. Рапацэвіч.

У серыі «Казкі кніжнай феі» выйдзе перавыданне папулярнай кнігі (яна, дарэчы, ёсць і ў школьнай праграме па беларускай літаратуры) Кацярыны Хадасевіч-Лісавой «Казкі свай даўніны». Пісьменніца Іна Фралова, якую таксама добра ведае юны чытач, пазнаёміць з кнігай апаўданаўчым «Андрэйкава лета».

Пабачыць свет у «Звяздзе» кніга В. Леўскага і М. Васілеўскага «Казка ката Грамападомуса».

Думаецца, прыцягне ўвагу і твор Паўла Гушында «Сказкі для Веснушкі. Прудворный маг». Мяркуюцца, што гэтым выданнем будзе пакладзены пачатак адмысловай аўтарскай серыі, адрасаванай падлеткам.

Сярод іншых навінак «Звязды» для дзяцей — «Школа Ворона, или Волшебный родник» Марыны Помаз-Лайковай і казачная апавесць Алеся Бадака «У цёмным лесе за сіняй рэчкай».

Найперш даросламу чытачу адрасавана цікавая кніга лаўрэата Нацыянальнай літаратурнай прэміі Беларусі Віктара Шніпа «Заўтра была адліга-2». У падзагалюку выдання «Дзённікавы раман паэта» аўтар раскажа пра ўласнае бачанне жыцця і літаратуры, згадвае многіх знакамітых пісьменнікаў, мастакоў, з якімі яму дзялялася ісці поруч па жыцці.

Раман СЭРВАЧ

практыкум

Майстар-клас для студыйцаў

Чарговае пасяджэнне студыі «Малінаўскай галасы» гэтым разам змяніла напрамак дзейнасці. Юныя літаратары адклалі ўбок алоўкі, бо замест прывычнага штудзіравання азоў літаратурнай працы на пасяджэнні адбыўся майстар-клас па выразным чытанні.

Запрошаны госць — мастацкі кіраўнік паэтычнага тэатра пры БДУРы «Рытмы сэрца» Кацярына Салата падрыхтавала адаптаваныя для маленькіх прыхільнікаў прыгожага слова комплекс практыкаванняў. Была магчымасць прымяніць атрыманыя веды на практыцы. Хлопчыкі і дзяўчынкі разам са сваёй апякункай Інай Фраловай чыталі складаныя сорагаворкі, рабілі дыхальную гімнастыку, інтанацыйна падавалі сказы, дзялілі тэкст, шукалі наісканскія словы і інш.

Да заняткаў далучыўся пісьменнік Сяргей Трахімёнак. У яго выкананні прагучаў урывак з паэтычнага спектакля паводле твораў Мікалая Шпыльва.
Ганна СТАРАДУБ

праекты

Па заветах мэтраў

Легендарны фотаклуб «Мінск» пры падтрымцы дзяржаўнай установы «Мінск-канцэрт» і сталічнага ўнітарнага прадпрыемства «Кінавідэапракат» працягвае выставачны праект «Дарогай майстра», распачаты ў 2014 годзе. Цыкл мемарыяльных фотавыставак, прысвечаны асобе Яўгена Казюлі, былога старшыні і шматгадовага саўдзельніка фотаклуба, ушаноўвае памяць тых яго членаў, хто воляю лёсу пакінуў гэты свет.

Акрамя таго, рэгулярныя выстаўкі прызваны прадэманстраваць дасягненні народнага аб'яднання. Сёлета экспазіцыя пад назвай «21-ы год XXI стагоддзя», якая праходзіць у рамках праекта «Дарогай майстра», прапануе спеасабліваю справачку самадзейнага калектыву акурата за мінулы год. Пляцоўкай для

правядзення культурнага мерапрыемства была абрана галерэя сталічнага кінатэатра «Цэнтральны».

Пачынаючы з 2014-га, падобныя фотаагляды праходзілі штогод у Музеі гісторыі горада Мінска, у выставачай прасторы «Высокае месца». Тэмай экспазіцыі ў кінатэатры «Цэнтральны» стала пандэмія каранавіруса. Апроч гэтага, выстаўка «21-ы год XXI стагоддзя» мае на мэце ўшанаванне памяці трох выдатных майстроў фатаграфіі, членаў фотаклуба «Мінск» Ларысы Дзянісавай, Маргарыты Трэнінай і Генадзя Родзківа, якія нядаўна пайшлі з жыцця.

На выстаўцы прадстаўлены як арыгінальныя работы, выкананыя ўдзельнікамі за адпаведны перыяд, так і «цэгаты з рэалізаваных выставачных праектаў». Стаўцы добрай традыцыяй, «Дарогай майстра» прапануе таленавітым фотамастакам пастаянную пляцоўку для дэманстрацыі сваіх работ, дорыць удзельнікам

клуба важкі стымул працягваць творчую дзейнасць і спрыяе такім чынам наладжванню камунікацыі паміж фатаграфам і глядачом.
Мікіта ШЧАРБАКОЎ

У Брэсце — кнігазнаўчая канферэнцыя

УБрэсцкай абласной бібліятэцы імя М. Горкага пры падтрымцы Брэсцкага аблвыканкама 5—7 кастрычніка адбудзецца V Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя «Берасцейскія кнігазборы: праблемы і перспектывы даследавання».

Упершыню такі аўтарытэтный форум ладзіўся ў 2008 годзе. Канферэнцыя мае на мэце прыцягненне ўвагі вучоных, гісторыкаў, кнігазнаўцаў, бібліятэкараў, грамадскасці да вывучэння гісторыка-культурнай спадчыны Брэсцчыны, яе рэгіянальных характарыстык і асаблівасцей, наладжванню супрацоўніцтва паміж даследчыкамі з розных краін.

— Тэматычная прастора форуму характарызуецца разнастайнасцю, нязменнай цікавасцю да кніжнай культуры рэгіёна, — каментуе падзею вучоны сакратар абласной кніжніцы Людміла Кароль. — Безумоўна, дакладчыкі звернуцца і да гістарыяграфіі, выдавецкай справы.

Прадугледжваюцца афлайн- і анлайн-фарматы для ўдзелу ў «Берасцейскіх кнігазборах». Па выніках канферэнцыі ўбачыць свет зборнік яе матэрыялаў. З улікам папярэдніх выданняў сфарміруецца пяцітомная бібліятэка «Берасцейскія кнігазборы», якая носіць характар унікальнага шматгадовага міжнароднага навукова-даследчыцкага праекта.

Мікола БЕРЛЕЖ

імпрэзы

Богам дадзена Радзіма

Гэтыя радкі з аднайменнага верша Змітрака Марозава сталі лейтматывам да творчай сустрэчы паэта з чытачамі сталічнай бібліятэкі № 20.

Змітрок Марозаў распавёў аматарам прыгожага слова аб першых кроках у вялікую літаратуру, аб тым, як паўплывалі на яго творчасць паэты Аляксей Пысін, Васіль Зуёнак, Яўгенія Янішчыц, Юрась Свірка.

Падчас імпрэзы аўтар 30 кніг паэзіі і прозы чытаў вершы, санеты, трыялеты, адказваў на пытанні прысутных. Яны цікавіліся, як ствараўся першы ў славянскай паэзіі вянок вяноў санетаў «Апакаліпсіс душы», што быў выдадзены ў 1991 годзе і вытрымаў шэсць перавыданняў, у тым ліку двойчы ў перакладзе А. Цяўлоўскага на рускую мову.

Паводле вядомага расійскага даследчыка і збіральніка вяноў санетаў Рыгора Мясенцева, у калекцыі якога захоўваецца больш як 700 вяноў санетаў розных паэтаў свету, вянок вяноў санетаў «Апакаліпсіс душы» Змітрака Марозава з'яўляецца першым творам гэтага жанру ў еўрапейскай літаратуры.

Супрацоўнікі бібліятэкі, а таксама прыхільнікі паэзіі госяця прачыталі некалькі вершаў з яго апошніх зборнікаў.

Летась у выдавецтве «Чатыры чвэрці» ўбачыў свет чарговы зборнік творцы «І жаўранка нацюрн у паднябессі», які заўважылі і чытачы, і крытыкі.

Слова мае Змітрок Марозаў.

Аляся ДАЎГУШОВА, фота аўтара

Лот на памяць

Умежах «Паэтычнага аўторка» ў сталічнай бібліятэцы № 7 адбылася літаратурна-музычная імпрэза з удзелам членаў Мінскага гарадскога аддзялення СПБ.

Гарэзлівыя сонечныя промні ў шырокіх бібліятэчных вокнах, інтэрактыў і нязвыклы фармат сустрэчы адразу настроіў аўдыторыю на пазітыўную хвалю.

Напачатку вядучая паэтка Іна Фралова прапанавала правесці спеасаблівы кірмас і пазнаёміла прысутных з нескладанымі правіламі: атрымаць на памяць ад пісьменніка загадка падрыхтаваны лот кожны можа за назначаную колькасць папяровых «манюк». Прычым лот — рэч з цікавай літаратурнай гісторыяй. Не ўсё так проста і з «разлікам»: кожны ўдзельнік атрымаў толькі адну «манюку», а жаданы лот часам каштаваў значна больш. Таму прыхільнікам творчасці асобных пісьменнікаў даводзілася шукаць выйсце з няпростага становішча. Нехта з іх пазычаў у суседа, а нехта і зарабляў. Бо вядучая для гэтага выпадку падрыхтавала цікавую віктарыю на веданне беларускіх назваў птушак, жывёл, раслін.

Гучалі аўтарскія вершы, песні. Пісьменнікі жартавалі, дзяліліся ўспамінамі пра літаратурныя вандрожкі і кур'ёзныя выпадкі з жыцця.

Справіцца з няпростай задачай вядучай дапамагаву творцы дэсант у складзе пісьменнікаў Уладзіміра Ашуркі, Алены Баскірскай, Анатоля Мавяенкі, Алены Свечнікавай, Сяргея Трахімёнка, Алены Шчарбакоў і бібліятэкара Таццяны Лычэгінай.

Ганна СТАРАДУБ

«ЛІМ»-люстэрка

Міжнародны маладзёжны тэатральны форум «M.@rt.Кантакт» праходзіць у Магілёве, паведамляе БелТА. У асноўную праграму ўвайшлі 15 спектакляў з Беларусі і Расіі. Сёлета форум вярнуўся да свайго першапачатковага фармату. Так, у 2020 годзе ён быў зусім адменены з-за пандэміі COVID-19, а ў мінулым прайшоў як Тыдзень беларускіх тэатраў — на сцэне былі паказаны тры спектаклі, якія раней ужо ўдзельнічалі ў фестывалі. Сярод новаўвядзенняў — фотавыстаўка «Магія моманту». Ідэя заключаецца ў тым, каб паказаць, як глядач бачыць і адчувае сябе ў фестывальнай прасторы. У фазе ўстаноўлены сцэны, на якіх усе, хто прайшоў на спектакль, могуць размясціць свае дзымкі (фота з акцёрамі, выявы закулісы, тэатральных кулуараў і іншая тэматычная здымка). Вынікі фотажурналу глядачоў і фестывалю ўвогуле будуць падведзены 27 сакавіка.

У дыстанцыйным міжнародным шматжанравым конкурсе мастацтваў і творчасці «Іерусалім у маім сэрцы», які адбыўся ў Ізраілі, перамагла вучаніца першага класа Наваполацкай дзіцячай школы мастацтваў юная піяністка Ірына Гайрыян. Як перадае БелТА, яна падрыхтавала для спаборніцтва твор рускага кампазітара Уладзіміра Рэбікава «Асенняе лісце». У скарбонцы ўзнагарод Ірыны Гайрыян больш за 15 дыпломаў творчых спаборніцтваў у Італіі, Расіі, Беларусі. А ў 2021 годзе дзяўчынка стала лаўрэатам другой ступені III Міжнароднага гранд-конкурсу «Талант года». Увогуле ж, за год Ірына Гайрыян заваявала шэсць прызавых дыпломаў міжнародных рэгіянальных конкурсаў і цяпер паспяхова засвойвае складаную праграму за пяты клас.

Мінскі міжнародны дзіцячы тэатральны форум «Крокі» будзе праходзіць з 28 да 31 красавіка ў Мінску. VI праект збірае тэатральныя калектывы з Беларусі і Малдовы, чакаецца больш за 140 удзельнікаў. Падчас форуму адбудзецца конкурс тэатральнага майстэрства. Увазе журы (міжнароднага, дзіцячага, прэсы) прадставяць 10 конкурсных і адзін пазаконкурсны спектакль. На сцэну выйдучы навучцы тэатральных школ сярэдняга звяна і дзіцячых тэатраў-студый. Мерапрыемства праводзіцца Мінскім гарадскім выканаўчым камітэтам з мэтай развіцця і захавання нацыянальных традыцый у тэатральным мастацтве Беларусі і замежных краін, вывучэння і падтрымкі таленавітых дзіцей і моладзі, абмену вопытам паміж кіраўнікамі і педагогамі, развіцця міжнародных культурных сувязей, умацавання міжнароднага аўтарытэту Беларусі, адзначае агенцтва «Мінск-Навіны».

Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў правядзе сёння movie-пятніцу з паказам вядомага мультыплікацыйнага фільма «Казка казак» Юрыя Нарштэйна. У праграме запланаваны паказ, лекцыя-аналіз, абмеркаванне мультфільма і абмен уражаннямі. Юрый Нарштэйн падарыў глядачам легендарнага «Вожыка ў тумане», «Шынель» і мноства іншых гісторый, якія нязменна абуджаюць самую цёплую пачуццё ў душы. «Казка казак» удастоена вялікай колькасці сусветных кінаўзнагарод. Яна двойчы заваявала статус найлепшага ў свеце мультыплікацыйнага фільма. Кіналекторы праходзіць сумесна з праектам кафедры культуралогіі БДУ «Культуралогія без межаў». Пачатак у 18:00.

Зборнік апавяданняў Харукі Муракамі «Ад першай асобы» ўпершыню выйшаў на рускай мове, інфармуе РІА «Новості». «Кніга ўяўляе сабой калекцыю гісторый, напісаных у характэрнай манеры Муракамі: меланхалічны аўтафікшн, патэтычны разважаны і крыху зыбкага абсурду на мяжы рэальнага і метафізічнага», — гаворыцца ў прэс-рэлізе, які суправаджае выхад кнігі. Тэмы апавяданняў — джаз, музыка The Beatles, бейсбол, каханне і фаталізм. Галоўны герой — сам аўтар. Харукі Муракамі — японскі пісьменнік і перакладчык, уладальнік мноства нацыянальных і міжнародных прэмій. Яго творы перакладзены на 50 моў свету і неаднаразова экранізаваны.

Лаўрэатам Міжнароднай прэміі памяці Астрыд Ліндгрен, якая ўручаецца за дасягненні ў галіне літаратуры для дзяцей і падлеткаў, стала шведскай аўтар і мастачка-ілюстратар Ева Ліндстром. Журы апісвае яе творчасць як бескампрамісную і трансгранічную. Эксперты таксама падкрэсліваюць, што апавяданні закранаюць як галоўныя жыццёвыя пытанні, так і бытавыя падзеі, а мудрагелісты гумар змешчаецца з недарэчнага загадкавым. Ева Ліндстром стварыла тры мультфільмы, некалькі яе апавяданняў былі экранізаваны. Апошняя кніга «Для нас няма нічога немагчымага» апублікавана ў 2021 годзе і расказвае пра двух маленькіх дзяцей і іх сабаку, якія прыязмляюцца на іншай планеце.

Цікавінкі ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

Еднасць думак і працы

Новыя кнігі і важныя падзеі, высокія ацэнкі калег і натуральная неабходнасць пабачыць сяброў — усё гэта аб'яднала твораў, якія сабраліся на XXV з'езд Саюза пісьменнікаў Беларусі. Гэтым разам у сувязі з эпідэміялагічнай сітуацыяй і іншымі аб'ектыўнымі абставінамі яго вырашлі праводзіць не ў фармаце агульнага сходу з запрашэннем усіх членаў аб'яднання, а шляхам выбару дэлегатаў.

Так, у рабоце з'езда, які сёлета прайшоў у Нацыянальнай бібліятэцы, прынялі ўдзел 197 дэлегатаў (з 707 членаў СПБ), якія прадстаўлялі суполкі ўсіх абласцей краіны, а таксама кіраўнікі рэспубліканскіх міністэрстваў і ведамстваў, члены іншых творчых саюзаў. Прысутнічалі і дэлегацыі з Расійскай Федэрацыі — прадстаўнікі Саюза пісьменнікаў на чале з яго першым сакратаром і сустаршнёй Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Мікалаем Івановым.

«Наша літаратура заўсёды была трывалым падмуркам нацыянальнай культуры, адной з невычэрпных крыніц мудрасці, духоўнасці і самасвядомасці народа, моцным сродкам фарміравання асобы грамадзяніна і патрыёта», — адзначана ў прывітанні Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнкі ўдзельнікам і гасцям з'езда, якое зачытаў намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Ігар Луцкі. Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што найлепшыя ўзоры класічных твораў, праўдзівае, натхнёнае слова сучаснага пісьменніка сталі здабыткам культурнай спадчыны Беларусі: «Дучы ад праўды жыцця, вы сваім талентам і актыўнай пазіцыяй самааддана служыце Радзіме, замацоўваеце пазіцыі беларусаў як высокакультурнай нацыі».

Георгій МАРЧУК, пісьменнік, сцэнарыст і драматург:

«На жаль, сёлета не ўсе ўдзельнічалі ў з'ездзе, усё ж трэба ўлічваць эпідэміялагічную сітуацыю. Аднак прадстаўніцтва дастаткова пераканаўчае, сур'ёзнае: дэлегатаў абралі дэмакратычна. Думаю, што сёлетняя сустрэча мае ладныя працоўны рытм. Адначасу, мяне ўразіў доклад Мікалая Чаргінца: у імне было найгранасці, штурхнасці, перахвальвання сябе, няспраўджаных надзей. Усё па справе: навошта існуе Саюз пісьменнікаў, якую функцыю ў сферы ідэалогіі і палітыкі выконвае, што зроблена за апошнія гады. Прыемна было падрабязна даведацца, наколькі актыўна працуюць абласныя і Мінскае гарадское аддзяленні. Усё гэта і ёсць еднасць думак і еднасць працы».

У асабістым прывітальным слове Ігар Луцкі адзначыў, што неабходна шукаць новыя шляхі дзеля развіцця літаратуры. Ён прапанаваў членам Саюза пісьменнікаў

У кулуарах з'езда.

Беларусі ўзяць шэфства над студэнцкімі літаратурнымі аб'яднаннямі, пераасэнсаваць і дэталёва пераглядзець тое, што адбываецца ў дзівячай літаратуры, адрадыць літаратурныя калонкі ў рэгіянальных газетах і часопісах, а таксама больш актыўна інтэграваць сваю творчасць у сацыяльныя сеткі:

— Саюз пісьменнікаў — перадавы ідэалагічны агрэгат нашай дзяржавы. Многія пакаленні беларусаў выраслі на літаратурных творах Купалы, Коласа, Шамякіна, Танка, Караткевіча і многіх іншых знакамітых айчынных класікаў. Іх творчасць, грамадзянская пазіцыя, роўна як і героі іх твораў, былі і застаюцца прыкладамі высокай маральнасці, служэння грамадзянскаму абавязку і вернасці Айчыне. А радкі Янкі Купалы сталі ўвасабленнем нацыянальнай ідэі многіх пакаленняў беларусаў: «Людзьмі звацца». Мастацтва ўвогуле і літаратура

ў прыватнасці здольныя найбольш востра і выразна агляць сацыяльныя праблемы грамадства, паказваючы шлях вылячэння, прымушаючы звяртаць унутр сябе погляды мільёнаў людзей у свеце, незалежна ад дастатку і палітычных поглядаў. Заўважана, што трагічныя падзеі рэчаіснасці, якія адбываюцца на злome эпох, нараджаюць самыя таленавітыя творы, напрыклад, «Вайну і мір» Льва Талстога, «Ціхі Дон» Міхаіла Шалахава, «Новую зямлю» Якуба Коласа, «Знак бяды» Васіля Быкава. Менавіта такі перыяд перажывае зараз сучаснае беларускае грамадства, ды і сусветнае ў цэлым, — адначасу Ігар Луцкі. Ён пад-

Алес Карлюкевіч.

крэсліў, што пісьменнікі — творчы авангард грамадства, які павінен быць больш актыўным у выяўленні грамадзянскай пазіцыі і абараняць духоўныя каштоўнасці і традыцыі народа.

Міністр інфармацыі Уладзімір Пярцоў звярнуў увагу на тое, што форум адбываецца ў Год гістарычнай памяці і гэта абавязвае літаратараў змагацца ў сваіх творах за гістарычную праўду:

— У сённяшніх няпростых умовах важна, каб беларускія аўтары з дапамогай слова праўдзіва адлюстроўвалі сённяшні дзень роднай краіны ў сваіх творах, захоўвалі для будучых пакаленняў усё самае важнае і значнае. У Год гістарычнай памяці — памяць пра герайчыны подзвіг і пакуты беларускага народа і тое, чым ён жыве сёння, чым па праве ганарыцца.

На сходзе закранулі пытанні неабходнасці папулярнасці беларускай літаратуры, падвалі вынікі дзейнасці грамадскай арганізацыі за пяць гадоў. За гэты перыяд у СПБ уступілі 142 аўтары, палова з якіх — маладыя творцы. Сярод новых членаў суполкі — 30 замежных пісьменнікаў. Між тым на з'ездзе канстатавалі, што за гэты ж перыяд з жыцця пайшлі 74 сябры. Іх памяць ушанавалі хвілінна маўчыняй.

Самыя важныя паказчыкі дзейнасці любога саюза пісьменнікаў — кнігі. Як правіла, найбольш станоўчую ацэнку маюць выданні, што пабачылі свет у дзяржаўных выдавецтвах. Сярод аўтараў, творы якіх атрымалі шырокае прызнанне чытачоў, — Георгій Марчук, Вячаслаў Бандарэнка, Уладзімір Саламаха, Віктар Праўдзін, Алес Марціновіч, Алес Ждан, Уладзімір Гаўрыловіч, Васіль Шырکو. Мінувалы гады сталі плённымі і для паэтаў: добрыя водгукі атрымалі зборнікі вершаў Міколы Мятліцкага, Казіміра Камейшы, Алесы Бадака, Міхаса Башлакова, Міхаса Пазнякова, Андрэя Скарыніна, Тамары Красновай-Гусачэнкі, Людмілы Кебіч, Алесы Казеці, Святланы Быкавай, Валерыя Грышкаўца, Віктара Шніпа, Навума Гальпяровіча. Уплывовай Саюз пісьменнікаў Беларусі лічыць творчасць драматурга Васіля Ткачова, краязнаўца Алесы Карлюкевіча, паэтаў-песеннікаў Івана Юркіна і Кастуся Цыбульскага і многіх іншых аўтараў.

Асабліва запатрабавана сёння літаратура для дзяцей. На гэтым полі працуюць прадстаўнікі розных пакаленняў літаратараў: Мікола Чарняўскі, Ніна Галіноўская, Уладзімір Мазго, Кацярына Хадасевіч-Лісавая, Генадзь Аўласенка. Важна, што многія дзіцячыя кнігі выдаюцца на беларускай мове: так маленькія чытачы глыбей пазнаюць каштоўнасці

Віктар ПРАЎДЗІН, пісьменнік:

«Асабіста для мяне змена кіраўніка Саюза пісьменнікаў была зусім нечаканай. Але нічога не адбываецца проста так, заўсёды ёсць Божая воля, якая кіруе нашымі дзеяннямі і пацудзіямі. І ўсё ж успамінаецца, як мы з Мікалаем Чаргінцом разам працавалі і стваралі творчую арганізацыю... Я многа пра яго ведаю і магу сказаць адно: гэта чалавек-матор. Між іншым, уразіла, колькі зроблена за гэтыя гады, асабліва Мінскім гарадскім аддзяленнем. Калі Міхас Пазнякоў пачынае расказваць пра яго дзейнасць, гэта можа доўжыцца не адну гадзіну».

Васіль ШЫРКО, пісьменнік, сцэнарыст:

«У з'ездзе СПБ у ўдзельнічаў заўсёды і, натуральна, здзіўленыя сёлетнімі выбарамі. Натуральна, Мікалая Іванавіча замяніць цяжка, аднак у мяне няма ніякага сумнення, што Алес Карлюкевіч з гэтым справіцца. Гэта цікавая асоба, якая заслугоўвае такую пасаду. Разважаны ж наконт усіх агучаных праблем і пытанняў былі дужа цікавыя, аднак хацелася б пацудзіць розныя меркаванні датычна якасці кніжнага афармлення. Апошнім часам гэтая тэма мяне вельмі непакоіць».

нацыянальнай культурнай традыцыі. Усе гэтыя гады СПБ актыўна супрацоўнічае з Міністэрствам адукацыі, што тычыцца ўзгадненняў дапаможнікаў па беларускай літаратуры і планаў выданняў кніг серыі «Школьная бібліятэка».

Між тым важным у творчай арганізацыі лічаць аднаўленне практыкі паездак груп пісьменнікаў па рэгіёнах краіны. Такія сустрэчы карысныя не толькі для ўмацавання ўзаемаадносін паміж творацамі, яны здольныя падказаць новыя тэмы для будучых твораў. Неабходны для членаў Саюза пісьменнікаў і дыялог кіраўніцтва суполкі з прадстаўнікамі кніжных крам пра месца беларускіх выданняў на паліцах. Пытанне паўстае не ўпершыню, таму варыянты рашэнняў асабліва чаканыя. Як падкрэсліў Мікалай Чаргінца, безумоўна, з боку СПБ неабходна дапамога і падтрымка айчынных літаратурных выданняў: часопісаў «Польмя», «Нёман», «Маладосць», газеты «ЛіМ» — спецасаблівых творчых лабараторыяў.

Важна, што падчас работы з'езда ўнеслі змены ў статут арганізацыі і правалі выбары старшыні і праўлення. Мікалай Чаргінца стаў ганаровым старшнёй Саюза пісьменнікаў Беларусі і ўнёс ініцыятыву перадаць паўнамоцтвы краязнаўцу, пісьменніку, журналісту, дырэктару — галоўнаму рэдактару Выдавецкага дома «Звязда» Алесю Карлюкевічу. Дэлегаты з'езда падтрымалі гэтую прапанову.

Мікалай ІВАНОЎ, расійскі пісьменнік і публіцыст, сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Расіі, сустаршнёй Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы:

«У Беларусі на мерапрыемствах такога роду я далёка не ўпершыню. З многімі даўно знаёмы і маю вельмі цесныя кантакты. Так атрымалася, што сувязь з Саюзам пісьменнікаў Беларусі больш блізкая, чым з некаторымі рэгіянальнымі аддзяленнямі расійскай творчай суполкі. Людзі тут шчырыя, адкрытыя, ахвотна пагаджаюцца з тымі ці іншымі ідэямі, хутка ўключаюцца ў пэўныя праекты. Між гэтым на адной мове, глядзім у адзін бок. Праз год у нас адбудзецца з'езд Саюза пісьменнікаў Расіі, таму за падобным працэдурным мерапрыемствам мне як практыку вельмі цікава назіраць».

— Я ўдзячны за аказаны мне давер узначаліць пісьменніцкую арганізацыю краіны. Першыя словы вялікай павагі — асабіста Мікалаю Іванавічу Чаргінцу — за вашу дзейнасць, пазіцыю, якая выявілася ў кансалідацыі пісьменніцкай грамадскай, пачынаючы з 2005 года, — сказаў Алес Карлюкевіч. — Час паказвае, што зараз пісьменнікі як ніколі не толькі інжынеры чалавечых душ, але і салдаты слова. Таксама час патрабуе дадаць эвалюцыйным зменам новыя хуткасці. Сапраўды, не хапае публіцыстыкі. І, разам з тым, уражваюць прыклады, калі ў літаратуру ўвогуле і ў пісьменніцкі саюз прыходзяць журналісты грамадска-палітычных медыя.

Алес Карлюкевіч таксама падкрэсліў, што сёння Саюз пісьменнікаў Беларусі складаецца з прадстаўнікоў розных куткоў краіны, і выказаў надзею, што ў Год гістарычнай памяці менавіта рэгіёны могуць стаць генератарам новых творчых мастацкіх ініцыятыў.

— Мы гатовы прыкладзім максімум намаганняў для таго, каб наша літаратура як частка нацыянальнай культуры і далей развівалася паспяхова, — адзначыў Мікалай Чаргінца. — Як вядома, слова, народжанае сілай чалавечага духу і творчай думкі, здольна перабудаваць свет да лепшага. Вось чаму мы захоўваем, абараняем яго чыстыню, вось чаму мы адзіныя з народам Беларусі і яе Прэзідэнтам.

16 гадоў дзейнасці творага аб'яднання даказалі: Саюз пісьменнікаў — моцная і згуртаваная суполка аднадумцаў. Як падсумаваў ганаровы старшнёй, усе гэтыя гады сабрамі Саюза пісьменнікаў кіравала адно памкненне — працаваць на карысць Беларусі.

Яўгенія ШЫЦЬКА
Фота Кастуся ДРОБАВА

Рэзалюцыя XXV з'езда грамадскай арганізацыі «Саюз пісьменнікаў Беларусі»

Пяць гадоў, якія прайшлі пасля нашага чарговага з'езда, выпалі на складаны перыяд у гісторыі Беларусі. Мы захавалі згуртаванасць і не паддаліся паніцы ў сувязі з эпідэміяй каранавіруса COVID-19, працягнулі працу і паказалі годныя вынікі, як па колькасці і якасці новых апублікаваных твораў, так і па інтэнсіўнасці мерапрыемстваў, якія праводзяцца ў падтрымку айчыннай літаратуры.

У 2020 годзе пісьменнікі аб'яднання сілай стваральнага, праўдзівага слова падтрымалі Кіраўніка дзяржавы і дзейную ўладу, садзейнічалі захаванню асноў дзяржавы, умацаванню духу патрыятызму, любові да Радзімы. Нашы прадстаўнікі ўдзельнічалі ў рабоце IV Усебеларускага народнага сходу, а таксама ў абмеркаванні паправак у Асноўны Закон Беларусі. Літаратары правалі тысячы сустрач з чытачамі, выступалі ў сродках масавай інфармацыі і ў сацыяльных сетках, тлумачылі грамадзянам свечасовасць і неабходнасць абнаўлення Канстытуцыі.

За перыяд паміж з'ездамі нам удалося вырашыць нямала пытанняў, якія садзейнічалі развіццю Саюза пісьменнікаў, узяццю ў грамадстве яго аўтарытэту. Сёння мы не можам не выказаць словы падзякі Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь Аляксандру Рыгоравічу Лукашэнку, які заўсёды нас падтрымлівае, рэагуе на нашы прапановы і просьбы. Апошнім часам асабліва адчувальна дапамога і падтрымка Адміністрацыі Кіраўніка дзяржавы, Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусі. Трэба адзначыць наш ўзаемадзеянне з Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусі. Кніжныя выстаўкі-кірмашы, Дні беларускага пісьменства, выпуск сацыяльна значнай літаратуры — гэта і многае іншае заўсёды вырашае м зладжана і па-дзелавому.

Беларуская літаратура стваралася пакаленнямі людзей, якія тонка адчувалі слова і пакінулі багатую духоўную спадчыну, яна працягвае развівацца і ўмацоўваць свае пазіцыі.

Найважнейшы паказчык нашай працы — нашы кнігі, іх высокая літаратурная якасць. З пачатку 2017 да снежня 2021 года членамі Саюза пісьменнікаў Беларусі ў выдавецтвах рознай формы ўласнасці выдана больш за тысячу кніг паэзіі, прозы, дзіцячай літаратуры,

сумесна з выканкамамі абласцей і горада Мінска, якія пераканаўча даказалі: члены Саюза пісьменнікаў Беларусі ўзначальваюць спісы самых чытаных літаратараў. Аналагічны вынік змяшчаецца ў матэрыялах даследавання, ажыццёўленага сіламі Нацыянальнай бібліятэкі.

Фота Кастуса Дробова.

Урачысты момант форуму.

крытыкі і літаратуразнаўства, краязнаўства, дакументалістыкі. Важна адзначыць, што, згодна з распараджэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, пры фінансавай падтрымцы Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусі за пяць гадоў выдана для публічных бібліятэк краіны больш за 60 кніг аўтараў Саюза пісьменнікаў Беларусі. Па сізнарых, напісаных нашымі літаратарамі, альбо праз экранізацыю твораў членаў СПБ за гэты ж перыяд выпушчана больш чым 50 мастацкіх і дакументальных фільмаў. Шэраг твораў членаў Саюза пісьменнікаў Беларусі адзначаны Нацыянальнай літаратурнай прэміяй і міжнароднымі прэміямі.

Радуе, што творы нашых аўтараў з'яўляюцца найбольш запатрабаванымі ў бібліятэках краіны. Двойчы праводзіліся даследаванні папулярнасці кніг, арганізаваныя

Мы не абмяжоўваемся аўдыторыяй унутры краіны, умацоўваем міжнародныя сувязі. Намі заключана больш чым 30 міжнародных дагавораў аб супрацоўніцтве. Мы можам ганарыцца тым, што творы нашых пісьменнікаў перакладзены на 17 моў свету: англійскую, сербскую, балгарскую, турэцкую, азербайджанскую, казахскую і г. д. Кніжная дыпламатыя адгрывае вялікую ролю ў пазнанні культур іншых краін, збліжэнні народаў.

Асабліва плённае наша супрацоўніцтва з расійскімі калегамі, якое адлюстроўваецца і ў рабоце Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы. Пасля падпісання гістарычных дакументаў Кіраўніка дзяржаў у лістападзе мінулага года Саюз пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы, з'яўляючыся адзінай творчай арганізацыяй на прасторы

дзвюх дзяржаў, выступіў з Заявай, у якой заклікаў дзеячаў іншых творчых саюзаў рушыць услед прыкладу літаратараў. Нам важна аб'яднаць і актывізаваць свае намаганні, каб развіццё Саюзнай дзяржавы стала яшчэ больш стваральным у імя нашага агульнага добра.

Неабходна падкрэсліць, што чытачы Расійскай Федэрацыі з'яўляюцца важнай мэтай аўдыторыяй для нашых літаратараў. Штогод у расійскіх выдавецтвах выходзяць дзясяткі кніг беларускіх пісьменнікаў, федэральныя тэлеканалы дэманструюць беларускія дакументальныя і мастацкія фільмы, многія з нашых аўтараў, асабліва маладых, знаходзяць шлях для самарэалізацыі дзякуючы расійскім інтэрнэт-рэсурсам.

Пры ўсёй агульнасці культурнага поля з Расіяй, абумоўленага адзінствам рускай мовы, мы нарошчваем намаганні па захаванні і развіцці ўнікальнай беларускай мовы, пашырэнні сферы яе прымянення ў культуры, побыце, дзелавым абароце. Лічым надзвычай важным дасягненнем для беларускай культуры, што беларуская мова, якую апазіцыйныя колы спрабавалі выкарыстаць як свайго роду маркер «неверагодных», гэта значыць праціўнікаў законнай улады, стала праўдзіва ўсенароднай, гучыць з любых пляцовак, трыбун, запатрабавана грамадствам, сапраўды яго аб'ядноўвае. Можна канстатаваць: валоданне нацыянальнай мовай — трэнд сучаснага беларускага грамадства. Мы, пісьменнікі, заўважаем яго па рэзкім павышэнні попыту на беларускамоўную дзіцячую літаратуру і разлічваем, што наступнае пакаленне будзе цалкам двухмоўным, ведаючы і выкарыстоўваючы беларускую не менш, чым дамініруючы ў наш час рускую мову.

Лічым, што ў перыяд паміж з'ездамі абране пісьменнікамі Праўленне нашай арганізацыі справілася са сваімі задачамі, яго работа прызначаецца здавальняючай.

Уступваючы ў чарговае пяцігоддзе нашага Саюза, каля вытокаў якога сталі вялікі Янка Купала і Якуб Колас, мы ўпэўнены ў сваіх творчых сілах і гатовы ісці ранейшым курсам, каб Беларусь і далей заставалася высокакультурнай, міралюбнай і суверэннай дзяржавай.

Зварот удзельнікаў XXV з'езда Саюза пісьменнікаў Беларусі

Мы, удзельнікі XXV з'езда Саюза пісьменнікаў Беларусі, звяртаемся да шырокай грамадскасці з надзеяй, што наш заклік берачы мір як найважнейшую жыццёвую каштоўнасць, умацоўваць незалежнасць беларускай дзяржавы, стойка рэагаваць на спробы дэстабілізацыі сітуацыі ў краіне будзе пачутым!

Мы падтрымліваем кіраўніцтва краіны і асабіста Прэзідэнта Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнку ў правядзенні паслядоўнай палітыкі, накіраванай на адзінства беларусаў, згуртаванне нашай нацыі ў імя яе дабрабыту і росквіту.

Глобальныя выклікі, якія ўсё больш бударажаць сусветную супольнасць, абвастраюць патрабаванні, што прад'яўляюцца да літаратараў. Пісьменнік, глыбока разумеючы душу свайго народа, падзяляючы яго погляды на жыццё, адлюстроўвае ў сваёй творчасці яго спадзяванні і трывогі, веру ў перамогу добра над злом. Як вядома, усталяванню незалежнасці нашай краіны шмат у чым садзейнічала і тое, што беларускае слова — вуснае і друкаванае — перадавалася з пакалення ў пакаленне на працягу стагоддзяў. І сёння айчынная літаратура, захоўваючы традыцыйны класіфі, развіваецца з тым, каб кніга — гэтая неперузыдзеная каштоўнасць — вучыла чалавека быць усебакова адукаваным, выходзіла патрыятам і сапраўдным грамадзянінам свайго краіны. Гэта пазіцыя кожнага сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі. Нашы літаратары ў сваёй творчасці неадступна ёй верны!

Мы ўпэўнены, што духоўнасць, зварот да адвечных каштоўнасцей могуць дапамагчы змяніць свет, зберагчы яго ад катастроф і ўзрушэнняў. А самая магутная і дзейсная зброя — стваральнае Слова — змога спыніць гарачыя галовы ад неабдуманых учынкаў, ад нагнавання напружанасці, жадання сілай даказаць сваю веліч.

XXV з'езд Саюза пісьменнікаў Беларусі яшчэ раз пераконвае ў тым, што мы аднадумцы з усімі творчымі Саюзамі краіны, усведамляем актуальнасць і важнасць задач, якія стаяць перад намі. І сёння мы заклікаем усе творчыя сілы краіны да больш актыўнай кансалідацыі, да далейшага плённага служэння сваім мастацтвам, майстэрствам роднай краіне і мудрым, міралюбным беларусам.

Толькі добрасумленна стваральная праца, у тым ліку і на літаратурнай ніве, наша цвёрдая пазіцыя прытрымлівацца выверанага краінай курсу, — служыць падставай для таго, каб Рэспубліка Беларусь заставалася незалежнай і суверэннай, адказнасць за будучыню якой нясе кожны з нас.

Праўленне Саюза пісьменнікаў Беларусі (новы склад):

1. Аўруцін Анатоль Юр'евіч
2. Андрэевіч Уладзімір Уладзіміравіч
3. Бадак Аляксандр Мікалаевіч
4. Башлакоў Міхаіл Захаравіч
5. Гаўрыловіч Уладзімір Мікалаевіч
6. Гальпяровіч Навум Якаўлевіч
7. Гігін Вадзім Францавіч
8. Голубева Наталля Аляксандраўна
9. Гусачэнка Тамара Іванаўна
10. Дзямідовіч Таццяна Анатольеўна
11. Дарашэвіч Уладзімір Мікалаевіч
12. Казека Аляксандр Мікалаевіч
13. Карызна Уладзімір Іванавіч
14. Карлюкевіч Аляксандр Мікалаевіч
15. Кебіч Людміла Антонаўна
16. Касцючэнка Наталля Мікалаеўна
17. Мазго Уладзімір Мінавіч
18. Марціновіч Аляксандр Андрэевіч
19. Марчук Георгій Васільевіч
20. Матвіенка Анатоль Яўгенавіч
21. Мукавачок Андрэй Мікалаевіч
22. Мусіенка Сяргей Рыгоравіч
23. Аўсеп'ян Ірына Аляксандраўна

24. Праўдзін Віктар Аляксандравіч
25. Прыгодзіч Зіновій Кірылавіч
26. Пазнякоў Міхаіл Паўлавіч
27. Радзівончык Дзмітрый Мікалаевіч
28. Саверчанка Іван Васільевіч
29. Семіянка Валентын Міхаілавіч
30. Саламаха Уладзімір Пятровіч
31. Саланец Рыгор Васільевіч
32. Стэльмак Алена Анатольеўна
33. Трафімаў Сяргей Анатольевіч
34. Трахімёнак Сяргей Аляксандравіч
35. Ханок Эдуард Сямёнавіч
36. Чайка Ніна Цімафееўна
37. Чарота Аляксей Іванавіч
38. Шырко Васіль Аляксандравіч
39. Чаргінец Мікалай Іванавіч
40. Чыж-Літаш Ганна Пятроўна
41. Юркін Іван Захаравіч
42. Ясеў Уладзімір Віктаравіч

Кандыдаты ў члены Праўлення СПБ:

1. Купрыянек Таццяна Аляксандраўна
2. Стройлава Кацярына Сяргеёўна
3. Роўда Кацярына Сяргеёўна

На ўзроўні сэрца

На сімпозіуме «Пісьменнік і час», які, стаўшы традыцыйным, прайшоў у межах ХХІХ Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, былі абмеркаваныя шляхі супрацоўніцтва і ўсталявання больш цесных творчых сувязей паміж літаратурамі Беларусі, Расіі ды іншых краін у няпростых умовах сучаснасці.

— Беларусь з'яўляецца той пляцоўкай, што развівае мірнае добраўладства, месцам кансалідацыі творчых сіл, — адзначыў падчас выступлення старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксандр Карлюкевіч. Тэзіс гэты ў той ці іншай ступені закралі ўсе, хто меў слова.

Тэма пасяджэння тычылася грамадзянскай і мастацкай адказнасці пісьменніка перад чытачом. У кожным з выступленняў (анлайн і афлайн) творцы звярталіся да праблем гістарычнай памяці як асновы выхавання грамадства, выбару літаратурнай творчых рашэнняў у пошуках мастацкай і жыццёвай праўды, закралі пытанні аб сіле мастацкага слова ў развіцці патрыятычнага мыслення чытача, аб сучасных задачах пісьменніка.

Адной з першых была прамова Аляксандра Ціханова, легенды сусветнага біятлона, аўтара мастацкіх аўтабіяграфічных твораў аб духоўных і маральных ідэалах, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі. Ён адзначыў, што кніга была, ёсць і будзе нашым правадніком, але менавіта сёння як ніколі неабходна публіцыстычныя слова пісьменніка. Літаратуру, які ўжо доўгі час жыве ў Беларусі, было ўручана членскае пасведчанне Саюза пісьменнікаў Расіі. Як падкрэсіў старшыня расійскай пісьменніцкай суполкі Мікалай Іванов, Аляксандр Ціханав — з тых асоб, якімі творчая арганізацыя па праве ганарыцца.

Змястоўным і эмацыянальным было выступленне намесніка міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігара Бузюскага. Ён абмяляваў сучаснае становішча Беларусі як пляцоўку засяроджвання сэнсаў, ідэалаў і каштоўнасцей, месца, дзе выдзяцця яны іх барацьба і перасонсаванне таго, што адбываецца, на ўзроўні сэрца, а таксама шляхоў выбудовання далейшых узаемаадносін паміж краінамі. І за ўсім гэтым, значыць Ігар Бузюскі, стаяць людзі мастацтва, у тым ліку пісьменнікі, чыя задача палігае ў азначэнні дакладных паняццяў.

— За вамі будучыня, таму кожнае слова сёння — на вагу золата! — зварот да літаратараў прагучаў натхняльна, але прымусіў задумацца найперш аб высокай адказнасці, якую літаратары нясуць праз сваё мастацкае пакліканне. — Ад вас залежыць, якім чынам будзе фарміравацца грамадская думка.

Аб выключнай важнасці патрыятычнага выхавання моладзі разважала першы намеснік старшыні Саюза

Падчас правядзення сімпозіума.

пісьменнікаў Беларусі Алена Стэльмах. Яна падзялілася ўражаннямі ад правядзення ўрокаў мужнасці ў Мемарыяльнай зале творчай суполкі, дзе, згодна з распрацаванай пісьменніцкай арганізацыяй праграмай патрыятычнага выхавання, адбываюцца заняткі са школьнікамі і студэнтамі.

— Мы, пісьменнікі, выходзім чалавека будучыні, у першую чаргу павінны вырасіць патрыёта. У гэтым і будзе палягаць адзін з галоўных напрамкаў працы Саюза пісьменнікаў Беларусі, — зазначыла выступаючая.

Святлана Ананьева, загадчыца аддзела міжнародных сувязей Інстытута літаратуры і мастацтва ім. Мухтара Аўэзава Міністэрства навукі і адукацыі Рэспублікі Казахстан, у працяг папярэдняга выступлення расказала аб выключнай ролі мовы мастацкага тэксту ў патрыятычным выхаванні маладога грамадзяніна — менавіта гэта фарміруе нацыянальную свядомасць і мадэль нацыянальнага мыслення. Разважала Святлана Ананьева

пра канцэпт памяці, пра тое, як важна перадаць наступным пакаленням агульныя маральныя гуманістычныя каштоўнасці — і менавіта тут сіла мастацтва выходзіць на першае месца, бо дапамагае пазнаёміцца і найлепш паразмецца людзям з розных краін.

Блізкасць літаратуры абедзвюх краін праз шматлікія агульныя тэмы адзначыў старшыня Саюза пісьменнікаў Рэспублікі Башкартастан Закі Алібаеў. Ён расправёў пра беларускія вёскі ў яго краіне, падкрэсліў, што ў межах школьнай праграмы навучэнцы ў рэспубліцы вывучаюць беларускую літаратуру ў курсе літаратуры славянскіх народаў. Прагучалі словы аб праектах, накіраваных на актуалізацыю і ўмацаванне гістарычнай памяці, што падзяцця творчай арганізацыяй для моладзі, аб перакладных выданнях, якія нядаўна пабачылі свет.

Аб сумесных перакладных выданнях, а таксама праведзеных міжнародных конкурсах і ўсталяваннях дзякуючы агульнай працы творчых сувязях Беларусі з іншымі краінамі расправаў старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў.

— Творчыя сувязі працуюць на духоўную аднасць, на тое, каб мацавалася Саюзная дзяржава, менавіта ў гэтым адзінстве бачу залог паспяховага развіцця літаратуры, — разважаў пісьменнік.

Заключыў сумесна абмяркоўваць на старонках часопісаў шляхі, якімі можа пісьменнік прыйсці да чытача (беларускі — да расійскага і наадварот), дырэктар выдавецтва «Мастацкая літаратура» Аляксей Бадак:

— Асабліва актуальна сёння праблема — як можна дастаць да юнага чытача: чым больш мы будзем абмяркоўваць яе разам, тым хутчэй знойдзем рашэнне, — рэзюмаваў А. Бадак.

Насычанымі і змястоўнымі сталі выступленні літаратуразнаўцы з Казахстана доктара філагічных навук Бейбіта Мамраева, пісьменніка і журналіста з Марый Эл Юрыя Салаўёва, старшыні Саюза пісьменнікаў Расіі Мікалая Іванова. Алошні зазначыў, што ў пісьменніцкай арганізацыі цяпер абмяркоўваецца ініцыятыва стварэння Савета творчых саюзаў у структуры Пастаннага камітэта Саюзнай дзяржавы. Калі праект будзе прыняты, то менавіта гэтая арганізацыя будзе рэалізоўваць ідэю перакладнай літаратуры і сумесных часопісаў.

Аліса БРАТКА

Самы надзейны сябар

Ганаровае права адкрываць сёлетнюю выстаўку падзялілі паміж сабой першы намеснік кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Максім Рыжанкоў, міністр інфармацыі Уладзімір Пярцоў, міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Андрэй Іванец, старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Аляксей Карлюкевіч і ганаровы старшыня СПБ Мікалай Чаргінец, а таксама старшыня Саюза пісьменнікаў Расіі Мікалай Іванов. Цырымонія пачалася з зачытвання прывітальнага звароту Аляксандра Лукашэнкі да ўдзельнікаў выстаўкі.

Пасля завяршэння афіцыйнай часткі была перарэзана сукіца, абвясціўшы тым самым ХХІХ Мінскую міжнародную кніжную выстаўку-кірмаш адкрытай. Вялізныя хвалепадобныя сцены ў цэнтральнай частцы выставачнага комплексу ўпрыгожваюць архіўныя здымкі розных мясцін нашай краіны. Пры наведванні на такі здымак камеры смартфона можна убачыць, як выглядае дадзенае месца цяпер. У аснову канцэпцыі пакладзены праект «Бадзькаўшчына» Міністэрства інфармацыі і Уладзіміра Ліхадзедава.

Наглядзячы на тое, што найбольш значныя з запланаваных мерапрыемстваў праходзяць менавіта на цэнтральным стэндзе, іншыя секцыі таксама не адстаюць. Па словах міністра інфармацыі Уладзіміра Пярцова, сёлета на выстаўку свае кнігі прывезлі госці з 12 краін (ад Расіі да Венесуэлы, ад Палесціны да Кітая). Разам гэта 222 замежныя ўдзельнікі, многія з якіх таксама падрыхтавалі цікавыя ацэны. Напрыклад, на багата ўбраным стэндзе Ісламскай Рэспублікі Іран можна паспрабаваць сябе ў ролі каліграфу, выводзячы пяром мудрагелістую арабскую вязь пад пільным кіраўніцтвам майстра.

Каліграфіяй займаліся ў дзень адкрыцця і на дзіцячай пляцоўцы. Дзесяць прапанавалася запоўніць кірылічныя пропісі пачатку ХХ стагоддзя. Узорам сталі выстаўленыя побач школьныя сшыткі 1930-х гадоў. Тут жа можна было убачыць аўтэнтчную пару XVI стагоддзя, пісьмовыя прылады таго ж часу і цікавую скульптуру зубра, зробленую ў нашы дні з мноства дробных дэталяў. Адрозна за гэтай пляцоўкай размясцілася «тэхналагічная» частка экспазіцыі з роботам, які гаворыць, ад Нацыянальнага дзіцячага тэхнапарка, а таксама адукацыйнымі мультфільмамі. Непадалёк мастакі разгарнулі «пленэр» для ўсіх ахвотных.

Само сабой, нельга абмінуць увагай тое, дзеля чаго тысячы людзей сабраліся гэтымі днямі ў Нацыянальным выставачным комплексе... Кніг тут, па добрай традыцыі, вельмі шмат, і ўсе — па прывабных цэнах! Вялікі стэндзі ўсіх дзяржаўных выдавецтваў. Дарчы, у дзень адкрыцця на галоўнай сцэне Выдавецкі дом «Звязда» прэзентаваў новую цікавую кнігу — «Выбраныя старонкі» Амара Хаіма...

Зрэшты, хапае на стэндзі і іншых цікавостак. Кожны зможа знайсці сабе тут сябра, бо кніга — гэта ўсё ж такі не проста «збрашураваныя лісты», а, кажучы словамі класіка, самы надзейны сябар!

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

Мала задаволіцца зробленым — трэба ісці наперад!

Яшчэ ў прэдадзень VIII Міжнароднага сімпозіума літаратараў «Пісьменнік і час» мы задалі адно і тое ж пытанне ўдзельнікам гэтага форуму ў мінулыя гады. Што вас яднае з Беларуссю, беларускай літаратурай? І вось што пачулі ў адказ:

Зульфія ХАНАНАВА, паэт, перакладчык (Расійская Федэрацыя, Башкартастан):

— Мне вельмі радасна заўсёды бываць у Беларусі. Спадзяюся, што пандэмія не будзе далей нас стрыміваць у жывых сустрэчах. Я ахвотна перакладаю беларускую паэзію, дзіцячую літаратуру. Буду і надалей гэта настойліва рабіць. Мне хацелася б шырэй прыцягнуць да справы прадстаўлення беларускай літаратуры ў Башкартастане і іншых калектываў. Спадзяюся, што гэта атрымаецца. У Мінску я шмат з кім пазнаёмілася і вельмі рада гэтым стасункам.

Салім ХАТЛАНІ, празаік, публіцыст, паэт, перакладчык (Таджыкістан):

— Нашы сувязі, беларуска-таджыкскія літаратурныя стасункі патрабуюць пашырэння, развіцця. Некалі было шмат што зроблена. Лічу, вельмі плённым, насычаным было дзесяцігоддзе — з 2008 да 2017—2018 гадоў. Выйшлі ў Душанбэ кнігі Г. Марчука, Ю. Сяпажкова, А. Бадака, калектывны зборнік беларускай прозы і паэзіі «Вячэрняя вогнішча». І дзякую беларусам, беларускім пісьменнікам, якія вельмі шмат зрабілі дзеля прадстаўлення таджыкскай літаратуры ў Беларусі. Шмат у гэтым кірунку папрацавала Ірына Качаткова, якой, на вялікі жаль, ужо няма сярод нас. Генерацям многіх ідэй быў і, спадзяюся, застаецца Георгій Марчук. У Таджыкістане паўнамоцным прадстаўніком беларускай літаратуры быў і застаецца Ато Хаўдма. Веру, што мы не будзем спыняцца на месцы, не задаволімся зробленым і пойдзем шматкроць далей.

Ларыса ЧАРКАШЫНА, літаратуразнаўца, публіцыст (Расійская Федэрацыя, Масква):

— Я родам з Беларусі. І часта бываю на Гродзеншчыне, Брэстчыне, Віцебшчыне.

Добра ведаю пушкінскія адрасы ў Беларусі. Прывітаніла гэтакі свае працы. Мне падаецца, што Мінск, Беларусь — выдатная пляцоўка для кансалідацыі літаратурных сіл, скіраваных на сцвярджэнне гуманістычнага характара развіцця літаратуры. Шкадуно, што, нягледзячы на хуткасць лічбавізацыі, інтэрнэтызацыі, мы ў Маскве слаба ведаем ці амаль не ведаем сучасную беларускую літаратуру.

Рысалат ХАЙДАРАВА, празаік, перакладчык, публіцыст (Узбекістан):

— Дзякую за дружбу, за добрыя стасункі! Мы нядаўна ў Ташкенце выдалі па-беларуску зборнік вершаў народнага песняра Беларусі Якуба Коласа. З Ташкентам, Узбекістанам у вашага класіка асабліва сувязь, замацаваная ваеннымі гадамі. Будзем і надалей прадстаўляць беларускую паэзію на Узбекістане. У гэтым — у частцы збору тэкстаў для перакладу, падрыхтоўцы падрадкаўнікаў — нам заўсёды спрыяе Выдавецкі дом «Звязда», калегі-літаратары, якія працуюць у гэтай установе. Спадзяюся, што так будзе і надалей! Да новых сустрэч, якія нам так патрэбны, неабходны ў розных фарматах — і анлайн, і безумоўна, жывыя сустрэчы!

Бягуль АНАБАЕВА, празаік, перакладчыца (Туркменістан):

— Я ўдзельнічала ў першым сімпозіуме літаратараў «Пісьменнік і час». Уражаны самыя незабыўныя, хаця ўжо і часу шмат прайшло. Удзел у сімпозіуме падтурхнуў мяне да рухлівай працы над перакладамі твораў беларускіх пісьменнікаў на родную мне туркменскую мову. Ведаю, што ў Беларусі шмат робіцца дзеля прадстаўлення туркменскай літаратуры на беларускай мове. Як класікаў, так і сучаснікаў. У «Літаратуры і мастацтва», часопісах «Полюмя», «Маладосць», альманаху «Даліяглядзі», іншых выданнях надрукаваны па-беларуску апавяданні Кайсына Куліева, Джумагельды Мулкіева, Максата Бяшымава, Атаджана Тагана, іншых аўтараў. Вялікі дзякуй за гэта беларусам!

Гутарыў Мікола БЕРЛЕЖ

Свята чытання

Арганізатары XXIX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу і айчынных выдавецтваў зрабілі ўсё магчымае, каб святыя кнігі адбылося. Асаблівы акцэнт сёлета на Год гістарычнай памяці: большасць праектаў, прадстаўленых на мерапрыемстве, раскрывае гэтую тэму. У назве выстаўкі «Рака часу Бацькаўшчыны» адлюстравана памяць пра падзеі, якія адбываліся на нашай зямлі. У папярэдніх нумарах «ЛіМа» мы падрабязна пісалі пра дасягненні «Мастацкай літаратуры». Прапануем навінкі, прадстаўленыя на выстаўцы іншымі айчыннымі выдавецтвамі.

Немагчыма вырашыць праблемы, якія сёння стаяць перад грамадствам, не звяртаючыся да мінулага. Таму на прэзентацыях выдавецтва «Беларусь» дамінуе тэматыка гістарычнай памяці. «Кнігі якраз і павінны выканаць задачу: нагадаць кожнаму пра тое, што нельга забыць. Найперш — выданне ў дзвюх кнігах Андрэя Мукавочыка: «Карані» і «Караньеды», зазначыў дырэктар выдавецтва «Беларусь» Сяргей Пешын.

— Каб вырашыць любую праблему, трэба выявіць яе карані, пра што і вядзецца гаворка пад вокладкай абедзвюх кніг. Наступнае выданне — «Злачынства Польшчы і Літвы супраць беканцаў: факты і сведчанні». Выступіць вядомы аглядальнік Выдавецкага дома «Беларусь» сёгодняў Максім Оспаў, будзе дэманстравацца відэарэдак з падзеямі, апісанымі ў кнізе.

24 сакавіка — прэзентацыйны марафон: прадстаўлены вялікі асартымент кніг серыі «Беларусь памятае. У імя жыцця і міру», «Беларусь: трагедыі і праўда памяці» і «Гісторыя для школьніка».

25 сакавіка ў 14.00 запланаваны шэраг важных для нашага грамадства выданняў: «Рыжскі мір у лёсе беларускага народа» ў двух тамах і «Польшча і Беларусь: 1921—1953». На мерапрыемстве чакаюць важныя госці: рэктар Акадэміі кіравання пры Прэзідэнце Рэспубліцы Беларусь Вячаслаў Дانیловіч і шэраг вучоных з Нацыянальнай акадэміі навук.

26 сакавіка ў 14.00 размова пойдзе пра надзвычай цікавы праект, прысвечаны беларускаму мастацтву. Выступіць дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Уладзімір Пракапцоў, старшыня Саюза мастакоў Леб Родчык. Будзе прадстаўлены шырокі спектр кніг, прысвечаных айчынным мастацтвам.

А ў 15.00 адбудзецца прэзентацыя кнігі «Аляксандр Пракапенка: народны футбаліст».

— Гэта добрая нагода згадаць той час, калі нашы спартсмены самастойна дамагаліся значных поспехаў на сусветнай арэне, — зазначыў Сяргей Пешын. — Думаю, аматары футбола са стагам памятаюць, што футбольны свет параўноўваў тады Аляксандра Пракапенку з сусветнай зоркай футбола Дыягам Марадона. На гэтай прэзентацыі ў якасці расцэй чакаюць зоркі беларускага спорту. Будзе прадэманстравана цікавая фотыхроніка, узнагароды, арганізуецца невялікі турнір.

Мая РЫБС

Выдавецтва «Народная света», паводле дырэктара Вікторыі Калістратавай, адказвае за арганізацыю дзіцячай пляцоўкі. Канцэпцыя, вырацаваная арганізатарамі для сёлетаў секцыі, гучыць так: «Дзеці — гэта не проста ўдзельнікі, назіральнікі, гледчыя, але і паўнапраўныя гаспадары пляцоўкі».

Маленькім наведвальнікам, такім чынам, прапанавана ўзяць справу ў свае рукі: яны вольныя самастойна праводзіць мерапрыемствы, запрашаць сяброў.

Аб'яднаўшыся з дзяржаўнымі выдавецтвамі «Мастацкая літаратура», «Звязда», «Адукацыя і выхаванне», «Беларусь», Нацыянальным інстытутам адукацыі, а таксама аздараўленчым лагерам «Зубраня», супрацоўнікі «Народнай светы» сфармулівалі для ўдзельнікаў пляцоўкі адрозныя некалькі важных тэм. Першая і найважнейшая з іх датычыцца Года гістарычнай памяці, пытанню выхавання патрыятызму сярод моладзі, любові да малой радзімы і гісторыі Беларусі.

Заяўленыя тэмы раскрываюць разнастайныя мерапрыемствы, якія ладзяцца экспанентамі пляцоўкі, у прыватнасці творчых майстэрні. 24 сакавіка ладзілася творчая лабараторыя пісьменніцы-казачніцы, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі Святланы Бахновай. У выдавецтве акурат выйшла новая кніжка аўтаркі — «Зайкіны вясеннія казкі».

Творчая майстэрня — імпрэза інтэрактыўная, дзеці спрабуюць самі пісаць творы.

Акрамя таго, асобная прастора на дзіцячай пляцоўцы адведзена пад прэзентацыю «Школы кнігі Кацярыны Зарэцкай». У гэтай своеасаблівай установы адукацыі ёсць ужо і выпускнікі, і выпускніцы, якія даслалі рукапісы ў «Народную свету». Дзеці спрабуюць сябе ў літаратуры, выступаюць пісьменнікамі-пачаткоўцамі, бяруць удзел у фарміраванні літаратурнага ландшафту краіны. Зразумела, яны яшчэ вельмі маленькія і на самым пачатку свайго шляху...

Сярод іншых запланаваных выдавецтвам «Народная света» імпрэз — прэзентацыя кнігі Дар'і Нейжмак, студэнткі БДУІР, пераможцы літаратурнага конкурсу LitUP. Па словах дырэктара выдавецкай установы, кніга пад назвай «Не три морковку на пирог» вось-вось павінна выйсці. Выданне арганізавана па заказе і пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі.

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

А ктыўны ўдзел у XXIX Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашу бяруць і супрацоўнікі Выдавецкага дома «Беларуская навука». На прэзентацыйным стэндзе прадстаўлены найбольш цікавыя кніжныя выданні, выпушчаныя ўстановай за 2021—2022 гг. Гэта і альбомы па гісторыі Беларусі, і даследчыя працы па вывучэнні беларускіх народных традыцый, звычайў, праблем айчыннага мастацтва і філасофіі. Стэнд «Беларускай навуцы» традыцыйна ўпрыгожваюць выданні па ўсіх галінах навуковай думкі: эканоміцы, тэхніцы, медыцыне, сацыялогіі, мастацтвазнаўстве, мовазнаўстве...

Акрамя таго, у рамках выстаўкі выдавецкі дом прадставіць і некаторыя свае навінкі. Акурат сёння адбылася прэзентацыя кнігі доктара мастацтвазнаўства Вольгі Лабачэўскай «Беларускія поспілки і дываны». Яна пабачыла свет зусім нядаўна. Выданне змяшчае падрабязнае даследаванне асноўных відаў і мастацка-тэхналагічных асаблівасцей тканых поспілак і дываноў, што ствараліся на беларускай вёсцы ў канцы XIX—XX стст. Антрапалагічны ракурс дазваляе рабіць высновы аб ідэалах і «густах» прадстаўніка традыцыйнай культуры, разглядаючы яго праз прызму рэчаў, якія спадарожнічалі ў побыце і абрадах.

Кампанія гэтаму выданню на стэндзе «Беларускай навуцы» складала шэраг іншых заўважных навінак. Сярод такіх асаблівай увагі заслугоўвае калектыўная манаграфія «Беларуска-еўрапейскія літаратурныя ўзаемасувязі і імагалогія». Работа прысвечана вывучэнню інтэграцыйных асноў і прынцыпаў развіцця беларускай і еўрапейскіх літаратур — рускай, украінскай, польскай, англійскай, іспанскай і інш. Які сцвярджаецца ў анатацыі, упершыню ў літаратуразнаўстве на факталагічным і навукова-тэарэтычным матэрыяле «асэнсоўваюцца беларуска-еўрапейскія літаратурныя ўзаемасувязі ў імагалогічным аспекце».

Яшчэ адно прыкметнае кніжнае выданне 2022 года, прадстаўленае Выдавецкім домам «Беларуская навука», — томік «Старая бацькоўская хата» з серыі «Традыцыйны лад жыцця». Навінка знаёміць чытачоў са звычаямі беларускага народа і міфалогіяй хатняй прасторы. Родная бацькоўская хата ў сьвядомасці многіх атаясамліваецца з цэльнымі ўспамінамі, з утульнымі гісторыямі, з забабонамі і паданьнямі. Пякнікі хвілінамі людзям уласціва шукаць паратунку ў «сваім», бліжнім сэрцу кучоцку... Стэнд «Беларускай навуцы» мае шансы стаць паратункам сярод выставачнай мітусні.

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

Выдавецтва «Адукацыя і выхаванне» больш чым 20 гадоў працуе на кніжна-часопісным рынку Беларусі. Выпускае 28 часопісаў, 15 з якіх уваходзяць у серыю «У дапамогу педагогу»; выдае шырокі асартымент вучэбнай і вучэбна-метадычнай, навукова-агульнай, даведачнай, мастацкай літаратуры. Многае з гэтага прадстаўлена падчас выстаўкі-кірмашу.

Прэзентуюцца не толькі кніжныя навінкі, але і ўсё праекты, дзякуючы якім гістарычная інфармацыя збіралася, асэнсоўвалася і даносілася чытачам на працягу больш чым двух дзесяцігоддзяў. Пры афармленні цэнтральнага стэнда выкарыстаны незвычайны прыём, які дазваляе даведацца, як выглядалі раней беларускія гарады, мястэчкі, вёскі. Размешчаныя на ім старадаўнія фатаграфіі пры дапамозе спецыяльнай праграмы можна перанесці ў наш час — дастаткова толькі спампаваць спецыяльныя інтэрактыўныя дадаткі «Aiv — дапоўненая рэальнасць». Адзін з аўтараў гэтай ідэі, калекцыянер, лаўрэат прэміі «За духоўнае адраджэнне» Уладзімір Ліхадзедаў упэўнены, што такім чынам можна прыцягнуць увагу расцэй выстаўкі да гісторыі, да пошукаў каранёў і падарожжаў па родным краі.

Што тычыцца прэзентацый найбольш цікавых выданняў, то сярод такіх — «Памятныя мясціны Беларусі» (сумесны праект выдавецтва і Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны). Кніга — своеасаблівы даведнік па ваеннай гісторыі Беларусі — расказвае пра знакавыя для кожнага жыхара нашай краіны месцы, звязаныя з падзеямі Вялікай Айчыннай вайны. У мірных гады ў нашай краіне былі створаны шматлікія мемарыяльныя комплексы і помнікі, прысвечаныя падзеям тых гадоў. Цяпер іх налічваецца каля 9 тысяч. Нараўне з апісаннем помнікаў на старонках гэтага выдання, якое не мае аналагаў, расказваецца пра мужнасць і гераізм савецкіх салдат, партызан і падпольшчыкаў, пра стойкасць і трагедыю мірных жыхароў, ваеннапалонных і вязняў гэтага, раскрываюцца падрабязныя малавядомыя факты.

Увагі заслугоўвае прэзентацыя кнігі «Дарогі да Паднябеснай: старонкі беларуска-кітайскіх літаратурных узаемасувязей» Алеся Карлюкевіча. Аўтар выдання, дзе сабраны артыкулы, гутаркі, эсы, напісаныя ў 2011—2019 гг., спрабуе выявіць, што ў апошнія дзесяцігоддзе робіцца на ніве мастацкай злучнасці Кітая і Беларусі. Адметнае месца ў кнізе займаюць апаведы пра кітайскага перакладчыка твораў славянскіх літаратур — беларускай, рускай, украінскай — Гаа Мана. Алеся Карлюкевіч неадночы сустракаўся з ім у Пекіне, некалькі гадоў ліставаўся. Таксама ў кнізе распавядаецца пра сустрэчы з дактарамі навук Чжан Хуэйцінь, Ся Чжунсянь, якія ў Кітаі прапануюць беларускае прыгожае пісьменства. Кніга будзе цікавая ўсім, хто займаецца вывучэннем беларуска-кітайскіх адносін, каму цікавы сам Кітай і яго культурная, літаратурная прастора.

Спецыялістам і не толькі будзе цікава выданне «Псіхалогія дзвянтных паводзін», дзе разглядаюцца найбольш распаўсюджаныя формы расстройтваў паводзін у падлеткаў, сацыяльна-псіхалагічныя і псіхіятрычныя аспекты праблемы. Значная частка кнігі прысвечана мерам і метадам прафілактыкі і комплекснай карэкцыі парушэнняў паводзін у падлеткаў.

Для дзецей малодшага і сярэдняга школьнага ўзросту — серыя «99 захватных фактаў». Цікавыя і часам малавядомыя звесткі выкладзены ў кароткай і даступнай форме, маляўнічыя і падрабязныя ілюстрацыі дазваляюць юнаму чытачу вывучыць асаблівасці старажытных і сучасных насельнікаў нашай планеты, а дапоўненая рэальнасць надае кнігам серыі адмысловую глыбіню і дакладнасць. Між тым падчас работы Мінскай міжнароднай выстаўкі-кірмашу на дзіцячай пляцоўцы прэзентуюцца часопісы «Вясёлка», «Буся», «Рюкзачок» і іншыя.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Калажы Святланы Таргонскай

«...Душа на павуцінках лёсу»

Пра што думаюць паэты, якія дзякуючы свайму мастацкаму пакліканню жывуць не толькі штотдзённымі клопатамі, але і сягаюць марамі вышэй аблокаў? Адбыўся з'езд пісьменніцкай суполкі, творцы з далёкіх куткоў Беларусі сустрэліся, натхнёныя, з аднадумцамі і калегамі па пярэ, абмяняліся творчай энергіяй дый павезлі дадому новыя ідэі і задумы. Да ўвагі чытача — паэзія членаў Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Генрых ТАРАСЕВІЧ

* * *

Мне так прыемна ведаць, што ты ёсць,
Што недзе побач ты на белым свеце.
І ў думках ты маіх нярэдка гасць,
І сонца ў час адзін нам разам свеціць.

Мы ходзім на пракладзеных шляхах
Штодня і штодзень вырашаем.
Падчас бывае спраў, што проста жаж,
І шмат чаго тады не заўважаем.

Але ж пасля няшчаднай мітусні
За кубкам кавы ў мудрай цішыні
Прыходзіць часам светлыя ўспаміны.

Як быццам на карцінным палатне
Нядрэмная малое памяць мне
Выразны воблік незямной жанчыны.

Іван КАПЫЛОВІЧ

* * *

У часе бегу дзён
Зраблю адкрыццяў многа
І зведваю палон
Кутка мне дарагога.

Дарога да яго
Ляжыць праз думкі сэрца.
Айчыны берагоў
Яно ўвесь час хінецца.

І б'ецца тут яно
У згодзе з яснай думкай,
Якой здалёк відно,
Якім ісці кірункам.
Кут кліча да сябе,
Калі на сэрцы хмары,
Калі я ўміг слабеў
І лёсу знаў удары.

У часе бегу дзён
Ёсць выбару нямаю.
Вяршыню ці адхон
Стыхія выбіраю.

Мікалай МІНЧАНКА

Усё забыта

Зноў сонечны ранак.
Дарога, дарога.
Збыты той ганак,
Дзе радасці многа.
Збыта ўсмешка
Твая, дарагая,
Знаёмая сцэжка
Травой зарастае.
Збыты і вочы,
Што радасцю грэлі.
А жаркія ночы
У бяздонні згарэлі.
У мінулым далёкім
Было усё ясным
А быць адзіночым —
Не значыць няшчасным.

Татцяна МУШЫНСКАЯ

На кірмаш і з кірмашу

Малады хлопец ці дзяўчына,
Чыё юнацтва толькі пачынаецца,
Хто яшчэ толькі едзе на кірмаш,
У каго ад радасці і шчасця
Яшчэ ззяюць і зіхацяць вочы,
Не здагадваецца,
Што ўсе некалі ехалі на кірмаш жыцця.
На ягонае стракатае, малюнічае,
Радаснае і гучнае свята.
Ён або яна не думаюць,
Што некалі ва ўсіх ззялі вочы.
Але раней ці пазней вочы
перастануць ззяць.
За рэдкім выключэннем
Зачараваная робяцца
Прагматычным і цвярозымі.
Сум перамагае радасць.

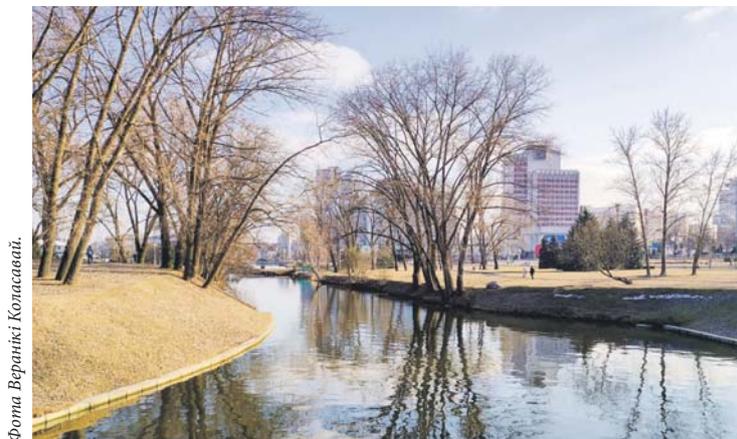
А цяжар жыццёвых выпрабаванняў
Адольвае легкакрыласць.
У другой палове жыцця,
Калі чалавек едзе з кірмашу,
Ён нечакана для сябе пачынае разумець,
Што самыя яркія, самыя галоўныя падзеі
У яго жыцці адбыліся
Менавіта тады, калі ён ехаў ТУДЫ.
Але чалавек пра тое не здагадаваўся,
Радасна і легкадумна спадзеючыся,
Што жыццё будзе заўсёды
Раскрываць перад ім
Сваю прывабную далечыню.
Едуць з кірмашу,
Чалавек часцей успамінае свята
Дзяцінства, юнацтва, сталення.
І асэнсоўвае тое, што адбылося з ім тады,
Калі ён яшчэ толькі ехаў на кірмаш.
На пір і свята жыцця.

Зміцер АРЦЮХ

* * *

Вы мне сягоння прысніліся.
Я Вас у снах сваіх чакаў.
Над намі матылькі кружыліся
І снежань кветкі пасыпаў.
І сэрцы нашы моцна біліся.
Забывўся дзень, забывўся год.
Мы ў снах тых проста заблудзіліся,
Нібы шукальнікі прыгод.

Вы мне сягоння прысніліся?
Я Вас сягоння пакахаў?

Фота Веранікі Коласавай.

Генадзь АЎЛАСЕНКА

З цыкла «Песні роднага краю»

Зорачка

Між вясновых дрэў
Зорачка гарэла...
Я цябе сустрэў,
Ты мяне сустрэла.
Я цябе спаткаў,
Ты мяне спаткала.
Дзень вакол знікаў,
Ноч вакол знікала.

Прыпеў:

Помню вясну,
помню вясну!
Ночы без сну,
ночы без сну!
Квецень садоў,
квецень садоў...
Квецень гадоў,
маіх гадоў...

Вечар сны вязаў,
Ноч ішла глухая.
Я табе сказаў,
Што цябе кахаю!
Я цябе кахаў,
Ты мяне кахала!
Дзень вакол сіхаў,
Ноч вакол сіхала!

Хутка час ішоў
Па сцяжынах росных.
Я цябе знайшоў —
Толькі позна, позна!
Я другую стрэў,
Ты другога стрэла...
Між вясновых дрэў
Зорачка згарэла.

Прыпеў:

Помню вясну,
помню вясну!
Ночы без сну,
ночы без сну!
Квецень садоў,
квецень садоў...
Квецень маіх гадоў...

Галіна БАБАРЫКА

Вясновы караван

Ляцяць чароды на радзіму
Наперакор дажджу і ветру...
Ну, што ж ты, птах, цягло пакінуў,
Спяшаеш да халодных нетраў?

Змарнелы: ледзь трымаюць крылы,
Крываваць мазалі пад імі...
Няўжо мясціны, што ля Ніла,
Табе не сталі дарагімі?

Сустрэча будзе неласкавай:
Вада сіюдзёная ў азёрах,

Мы з дзьмухаўцамі лёс падобны маем
І з імі свет дзівоўны адкрываем.

Красуемся пад дабрадацю Божай,
Ды толькі вецер часу нас трывожыць.
Яму прарэчыць права мы не маем —
І дзьмухаўцамі ў вечнасць адлятаем.

Надзея ПАРЧУК

* * *

Абсытана кветам галіначка кожная,
Бы снегам пушыстым зімой.
Якая ж ты, вішанька, сёння прыгожая! —
Век бы стаяла з табой.

Так бы і дыхала водарам слодычы,
Душу гаіла красой,
Сэрца чулівае пахам спатолячы,
Ранак вітала б з расой.

Ды птушкай вірлівай жыццё праятае,
Хутка і квет абляціць.
Сёння вясну мы з табою вітаем
І дай Бог да новай дажыць.

Ізяслаў КАТЛЯРОЎ

* * *

Мне кажа хтось: «Хай зразумее дух —
выратавальнае цяргенне скрух...»
А я сябе, сябе ў сабе цярглю
і ненавіджу, быццам бы люблю.
Любы дзівак жыве нібыта геній,
бо разум з радасцю — не ў спасціжэнні,
бо ў думках тайна-яўных — цемната,
нікога і нічога — пустата.
А мудрасці цягліваць? Ну а праўда?
Маўчы, душа, ты існасці не рада?
Тры страці ззубныя, што — ад вякоў,
што і аднятым дадзеным зноў.
Салодкасплоўе ёсць і срэбралюб'е...
Таўчэм сябе, нібы ваду — у ступе.
А дзе каштоўнасці, што — без цаны?
Кажу не тое, што абавязаны,
не давяраю неразумным фразам.
Я чую толькі голас цішыні.

Пераклад з рускай мовы Соф'і ШАХ

Вольга САКАЛОВА

А я вайны не бачыла

А я вайны не бачыла,
Мне мір сышоў зарукаю.
Ды, што было прызначана,
У сэрца усё ж пастукала.
Пастукала ўспамінамі
Матулі, блізкіх, родзічаў:
Вайна мой род не мінула,
Прайшла, на крок не збочыла.
Стагнала цяжка вёсачка,
Стагнала хата кожная.
Зямля стагнала ў роспачы:
Вайна — бяда абложная.
А я, пасляваенная,
Пазнілася на роспыты.
Задумаў рой разменьвала
На паўсядзённасць клопатаў...
А мне б знайсці на словачку,
Па жменьцы ласкі шчырае
Для ўсіх, хто дыхаў горыччу
Вайны тае, ды выстаяў...
А я вайны не бачыла,
Мне мір сышоў зарукаю...

Ганна АТРОШЧАНКА

* * *

У час вечаровы, асенні
Курльчуць нам зноў жураўлі...
Сумем на роднай зямлі
У час вечаровы, асенні.
Забывць, што было, не змоглі!
Прыходзіць да нас прасвятленне.
У час вечаровы, асенні
Курльчуць нам зноў жураўлі...

Зямля не вырасіла травы...
Чаму спяшаў дадому жораў?

Няблізкі шлях ляжаў з-за мора,
Але ж дадому, а не ў гасці.
Паказвалі дарогу зоры
У край дзяцінства, маладосці.

«Курлы» гучыць у паднябесі —
І свет папрыгажэў раптоўна,
Бо жураўлі да нас прынеслі
Красу-вясну, настрой цудоўны.

Святлана ЯКУБОЎСКАЯ

Дзьмухаўцы

Зацалавала сонейка палеткі.
Ад сну зямлю паспешна абудзіла —
І жоўтымі праменьчыкамі кветкі
Зямля ў адказ на ласку нарадзіла.

Яны сабралі золата нябёсаў,
Аздобілі шаўковыя ім травы,
Напоўнілі брыльянтавыя росы,
Каб характам вясны прыход увавіць.

Аблічка кветкі хутка час мяняе —
У лёгкім вэлом кветку апрапае.
У ім душа на павуцінках лёсу
Трывожна пазірае на нябёсы.

Задзьме яе вятрыска легкакрылы —
Жыццё надломленае страціць сілу.

Галіна НІЧЫПАРОВІЧ

Містыка

Яшчэ з вечара імжыў дробны дождж, а бліжэй да святання падмарозіла. Антось апануся цяплай, узій кашэль з вецкам і падаўся ў бок ракі, дзе надвечоркам закінуў шнуры. У той паспяваенны час рыба была добрай падмогай для іх вялікай сям'і.

Длучы лугам, звярнуў увагу на купіну, якая... варушылася. Наблізіўшыся, Антось зразумеў: за купіну ён прыняў птушку. Гэта была кнігаўка. Гняздо ў лагчыні заліло за ноч дожджом. Птушка прымерзла да травы і не магла крануцца з месца. Пакінуць яе ў бядзе Антось не мог. Нічога не заставалася, як вярнуцца з ёй дамоў.

Агледзеўшы кнігаўку дома, зразумеў, што дапамога ў лячэнні не патрэбна. Адагрэўшыся ў цяпле, птушка запрасілася на волю, а калі яе адчула, узялася ўвысь, зрабіўшы на развітанне некалькі кругоў над падвор'ем.

Пра гэты выпадак, мабыць, і забыліся б, але праз пэўны час здарылася штосьці неверагоднае.

Цёмная хмара насоўвалася на вёску. Спалохі маланкі рэзалі неба без перапынку. Раптам ад яе разраду ўспыхнула саламяная страх пабудовы за нейкіх дваццаць крокаў ад Антосевай хаты.

...І ў той мігунці людзі не адразу звярнулі ўвагу на птушку, якая з крыкам то кружылася над Антосевай хатай, то кідалася ў бок полям. Яе «кі-гі», «кі-гі» рвала паветра, надаючы яшчэ больш жах. Зрабіўшы апошні круг, птушка знікла ў процілеглым напрамку ад Антосевай хаты. Узяўшы шквалісты вецер, які павярнуў агонь у той бок, куды знікла кнігаўка, а на зямлю абрынуўся сучальнай сцяной лівень, які дапамог загушыць агонь.

Містыка, але кожны, хто ў той момант знаходзіўся на пажары, быў упэўнены, што толькі дзякуючы птушцы Антосевай сям'і ўдалося пазбегнуць страшэннай бяды.

Так гэта ці не, засталася загадкай.

Бульбяны скарб

Немцаў прагнали, але вайна яшчэ не скончылася. З цямна і да цямна Марылька на працы, а дома чакалі дзеці, сустракаючы яе галоднымі вачанятаям. Часцей на вячэру была бульбачка з кіслым агурком ці квашанай капустай, але і гэтак малыя былі рады.

Напрадвесні зусім маленькая кучка бульбы засталася ў варуўні. Высыпала яе Марылька на двор, каб адабраць насенне, а старэйшы сыноч казіруў у пусты катушок і заплакаў:

— Мама, а што мы будзем есці?

Сціснулася ў матулі сэрца ад такіх слоў і вырашыла яна: калі Бог дапаможа, то нешта парасце. Абрэзала з бульбы тоўстае лушпінне з вочкамі, абсыпала попельам ды пасадзіла ў агародзе. А бульбу з'елі.

Людзі ёй гаварылі:

— Як ты да такога дадумалася? Будзеш гададаць з сям'ёй. Дзе і калі гэта было, каб вась так саджалі бульбу!

Марылька не згаджалася ды казала:

— Усе пад Богом ходзім, можа, і нас не пакіне, не даць памерці галоднай смерцю.

Бульбяны скарб

Абрэзкі

Хутка з'явіліся першыя парасткі. Цёплае сонейка, летні дожджык ды рушлівыя рукі гаспадыні зрабілі сваю справу. Пасаджаная з любоўю і надзеяй бульба ўрадзіла на славу.

Скупы плаціць двойчы

Калісьці ён працаваў на заводзе, жыў у заводскім інтэрнаце. Надышоў час на заслужаны адпачынак, адкладваць не стаў. Сябры дапамаглі знайсці непадалёк ад горада хатку, у прыгожай мясціне. Лес і рэчка побач. Гэта яго задаволіла. Лявон любіў ціхае паляванне, ды і на рыбалку раней часта выбіраўся з сябрамі. Праўда, быў скупы. Лішній капейкі не патраціць. Затое меў за што набыць жыллё. На новым месцы з людзьмі сыходзіўся цяжкавата. Калі хто прапаноўваў па кілішку, не цураўся, але на чужыя. Сваім у вёсцы так і не стаў. Жыў асабнячком.

Кажуць, што скупы плаціць двойчы. Так здарылася і ў Лявона. Восень. Яблыкаў у той год урадзіла як ніколі. Жыўнасці на падворку аніякай, і таму яблыккі так і валяліся на зямлі, толькі мухі ды восы цэлы дзень гулі над імі. А тут на слуп прыляпілі аб'яву аб прыёме ападу. Будзе машына. Урадаваўся Лявон: някая капейчына лішняя не будзе. Хоць спацеў, але амаль трыццаць мяхоў духмяных пладоў насыпаў. Каб зручней было грузіць, ставіў іх каля плоту на вуліцы. На жаль, у чане з прыёмшчыкам не сышліся. «За бяспэкан адзін дурань працуе, а я так не прывык», — апраўдваўся сам сабе Лявон. У чаканні мінула колькі дзён. Не сядзіца Лявону дома. Сусед носіць грыбы, а ён жа таксама не зломак.

Толькі той дзень для Лявона быў не з лепшых. Грыбоў амаль не набіраў, а як прыйшоў дамоў, агледзеў, што мяшкі з яблыкамі зніклі. Аказалася, машына забрала смецце, што высюкаўся выстаўляюць за вароты, вось і Лявонавы яблыккі вывезлі таксама. Мацокаўся дбайны гаспадар на чым свет стаіць. Адны яго шкадавалі, іншыя — пасміхаліся, а Лявону не верылася, што з ім, такім абачлівым, такое здарылася.

Хто вінаваты?

— Дачакаліся вясны, дзякаваць Богу! — заходзячы ў хату, сказаў дзед Мікола. — Паглядзі, баба, як сонейка прыпякае. Котка і тая не просіцца на печ, а грэецца на прызбе пад сонейкам. Ды і я, пасядзеўшы на лаўцы, разамлеў.

Баба Алена штосьці вязала, уладкаваўшыся на зэдліку пад акном.

— А ці не збегаче мне на рыбалку? Як думаеш, Алена? Памятаеш, якія вялікія шчупакі трапілі на мой кручок? — не на жаргты разышоўся дзед. Нават спіна выпрамілася, а вусы, дальбог, натапырыліся.

— Ха, збегаче! Хаця ты паціху схадзі, бегунок знайшоўся, — лагодна ўсміхнулася жонка. — Ды і ці вартар? Лёд нядаўна сышоў, намачі яшчэ падмаржае...

— Затое калі пашанцуе, будзе смачная вячэра!

Дзед нацягнуў доўгія рыбацкія боты, цяплай апануўся, бо каля рэчкі заўсёды холадна. Узій спінінг, што падарылі ўнукі, ды падаўся ў бок ракі. Вада чыкала пад нагамі: паводка, як ніяк... Але старому гэта настрой не псавала.

Спыняючыся і закідаючы раз-пораз спінінг, Мікола сунуўся ўздоўж берага. Ніхто не кляваў. Сонца хілілася да лесу. Халодныя калючы ветрык та і спрабаваў залезці пад ватуюк. Але дзед вельмі не хацелася вяртацца ні з чым!

«Ну, яшчэ разок закіну — і дахаты, — урэшце вырашыў ён. — А то і прастуду падхапіць нядоўга».

Раптам за кручок нібы хто ўчапіўся, лёска нацягнулася... Мікола ад радасці аж прысеў. Лоўка падсёк і пачаў хутка круціць катушку. Над вадой з'явілася галава рыбіны, якая плаўна пачала набліжацца да берага. Дзед ужо смакаваў удачу, але... Амаль каля берага, у траве, рыба дала хвостом па вадзе і... сарвалася. Мікола — адкуль узяўся і спрыт — хацеў ухапіць яе рукамі, але ногі слізганулі па траве. Не паспеў апамятацца, як апынуўся ў ледзянай вадзе. Аж дух заняло! Сілюнуў ад злосці і пачаў выбірацца на бераг. Не хапала яшчэ ўтапіцца...

Пакуль шпарка ішоў дамоў, адзенне зрабілася дубяным. У ботах хлюпала вада, а галаву свідравала надакучлівая думка: «Гэта Алена вінавата! "Ці варта ісці? Лёд нядаўна сышоў..." Сурочыла як піць даць! Ну, цяпер няхай не плача — будзе замест шчупакоў зацірку сёрбаць ды маўчаць... І котка няхай за мышамі палюе, а не рыбіну чакае — разлеглася, бач, на прызбе. Маўчаць трэба, а не крываць...»

Рагуля дапамагла

Дзед Панкрат — чалавек памяркоўны, спагадлівы, працавіты. Заўсёды гатовы дапамагчы (адзінокіх старых у вёсцы шмат), ды за плату — «вадкую валюту». Іншай ніколі і не прызнаваў. Лічыў, што грошы — гэта так, паперкі.

З-за яе, з-за пракалятай «валюты», жонка ўсе нервы спаліла: і прасіла яго, каб спыніўся, і лялася, і пагражала... А ў таго, як кажуць, у адно вуха ўліцела, у другое вылецела. Дзень-другі чалавек патрывае, а потым зноў за старо: дадому ідзе — за платы трымаецца, а назаўтра шукае, дзе б пахмяціцца...

Але ж унукі ўсё роўна яго любілі. Адзін з іх, меншы, Міхаська, імя добра вымавіць не мог, дык зваў дзедам Дакратам. Вясюкцы ў гэтае «імя» адну літарку дадалі — стаў Дамкратам.

Той не крыўдаваў, бо яшчэ і лішні козыр займеў. Казаў: «Я з такой мянушкай ды чарку падыняць не магу?!»

А тут раптам кінуў піць. Зусім. Як падмянілі чалавека — ні кроплі ў рот! І не дапытання, у чым прычына. Маўчыць стары. Толькі махаўку пачухае ды махне рукой.

Прабалбаталася яго жонка Кацярына.

— Неяк у нядзельку, — па сакрэце расказала яна жанчынам каля студні, калі пайшла па вадку, — захацелася мне ў суседнюю вёску да дачкі наведацца. Думала дахаты вярнуцца, але ж затрымалася, толькі на змярканні трапіла. Свінні — яшчэ здалёк пачула — галодныя, хляўчук разносяць, карова нядоеная мыкае. Тут і гадаць няма чаго...

Адчыніла дзверы ў хату — так яно і ёсць. Панкрат на ложку каля акна храпе, аж фіранкі гойдаюцца, перагарам у хаце смярдзіць так, што ўчадзець можна.

Расчыніла я вокны, каб паветра змянілася, а сама пабегла свіней карміць. Ускочыла пасля ў хату даўнку ўзяць, а там... Рагуля ўсунула галаву ў акно — якраз над ложкам, дзе Панкрат спаў — ды язвыком шурпатым па твары яму. Адзін раз, потым яшчэ, ды яшчэ...

Той зенкі прадаў, у мызу рукамі ўперся ды крычыць:

— Нікуды я з табой не пайду! Адчапіся! За што? Я ж нічога кепскага не рабіў, нікога не пакрыўдзіў! Хіба што Кацярынку калі...

Раптам убачыў мяне. Ажно галавой страслінуў.

— А ты тут чаго? Цябе за што? Я — вядома, гарэлку піў. А ты чым награлася?

А ў самога дзікі страх у вачах і слёзы льюцца, як боў... Крыху супакоіўся, ачунаў ды пачаў жаліцца:

— Я ж думаў, што памёр, а рагаты нячысцік па мяне прыйшоў, каб у пекла завесці.

— Менш піць трэба, — адказала яму. — Глядзі, наступны раз мяне побач не будзе, ніхто цябе ад чарцей не ўратуе!..

Вось так разумная Рагуля дапамагла гаспадыні перавыхаваць мужа. Ён цяпер не п'е — ні гарэлку, ні малака...

Адкуль здароўе?

Яшчэ з зімы Макар хацеў паставіць новы плот ад суседа, бо яго куры, ліха на іх, так і прущаць ў гарод, так і лупяць жончыны грады. Няма ратунку. Праз дзень-другі Васіліна збіраецца сеяць гародніну, а тут... Скруціла яму поясніцу, ды так, што ні сесці, ні ўстаць, хоць крыкам крычы.

А дзяснэк сонечны. За акном шапочка клейкімі лісточкамі брызетка. Макар пасадзіў яе ў той дзень, калі нарадзілася першая ўнучка. Цёплы вецер залятае ў расчыненую фортку, але мужчыну гэта не радуе. Гаспадар ён дбайны. Кожная рэч ведае сваё месца. Любая работа ў радасці. Ды што цяпер рабіць?

У хату зайшла жонка.

— Ой-ёй-ёй, Васілінка! — застагнаў ён, лежачы на ложку. — Дай ты мне якіх лекаў. Трываць далей няма сілы. Хоць што-небудзь!

Выцершы рукі ад фартух, яна злазіла ў аптэчку, выцягнула нейкую бутэлекку, падала Макару. Начапіўшы на нос акулляр, ён узяўся чытаць этыкетку.

— Так, «Настойка пярцовавая»... Вонкавая... Але ж у яе тэрмін прыдатнасці выйшаў. Мусіць, вычлася і ўжо не дапаможа? — звярнуўся ён да жонкі, але той і след прастаў. Вядома ж, вясна: столькі работы!.. Горш не будзе. Куды ўжо? Ат, вазьму на язык, — вырашыў Макар.

Здаецца, ён толькі дакрануўся да вадкасці, а так апаліла, так запялюка, нібыта ад гарачай патэльні! Макар цёр язык рукавом, пасля ручнічком, мый вадой, што стаяла ў кубку...

— Добра пяць, — прызнаў нарэшце, — значыць, можна і паясніцу лячыць. Быць таго не можа, каб не дапамагло!

Марна, аднак, спадзяваўся: ні ў той дзень, ні назаўтра яму не папелашала.

— Ну, чаго ты ляжыш ды стогнеш? — не давала яму спакою Васіліна. — Збірайся і ідзь у бальніцу, а то я зараз хуткую выклічу.

— Яшчэ што прыдумала, — абурыўся гаспадар. — Я што, хворы? Сам дабарыся.

Лёгка было сказаць, ды няпроста зрабіць. Бальніца — далекавата ад вёскі, кіламетраў за дзесяць. Каб крыху зрэзаць шлях, паехаў праз лес. Ды на чым? На ровары, які трэсла на кожнай выбоіны і на кожным карэньчыку! У Макара аж у вачах пацямнела. Змок, як мыш, пакуль дабраўся на месца. Потым доўга сядзеў у чарзе.

Калі нарэшце трапіў на прыём і расказаў, што баліць, лекар супакоіў:

— Не хвалойся, даражэнны, паратунак ад гэтай хваробы ёсць — гадамі правяраю. Я зараз выпішу рэцэпт.

З гэтай паперкай Макар і пайшоў у аптэку, дзе яму падалі ў акецца... «Настойку пярцовую».

— Во ліха! — паскардзіўся ён аптэкарцы. — Мне ж гэтыя лекі Васіліна, мая жонка, прарасіла. І чаго я тады ў бальніцу пёрся, чаго ў чарзе тут сядзеў?..

У хуткім часе Макар паправіўся. Ці настойка дапамагла (свежая, прыдатная), ці тое, што пакруціў педалі, зрабіў добрую гімнастыку? Нездарма ж людзі кажуць, што рух можа замяніць чалавеку любыя лекі. А можа, рухавасці ды здароўя падалі суседскія куры, што скваліна паглядзілі на Васілінін свежа пасаджаны агарод?..

На хвалі спасціжэння часу

У пачатку XX стагоддзя адным з вядучых напрамкаў развіцця маладой беларускай літаратуры было творчае засваенне сусветнага мастацкага вопыту. Нацыянальнае сцвярджэнне падчас пакурчастых, глабальных тэктанічных зрухаў знаходзіла назменнае апірышча ў народнай традыцыі, людской мудрасці і разважлівасці. Ідэолагі беларускага руху назменна заклікалі чужому навуцацца, але і свайго не цурацца.

Заакіяўскі фантаст

Асноўныя грамадскія памкненні, творчыя амплуа Эдварда Беламі (Edward Bellamy; 1850—1898) сёння зводзяцца да наступных вызначэнняў: амерыканскі мыслер, журналіст, пісьменнік, прапагандыст сацыялістычных ідэй. На творчым рахунку заўчасна памерлага ад туберкулёзу аўтара тры раманы і звыш трох дзясяткаў апавяданняў. Утопія, фантастыка, навуковая фантастыка — такія жанравыя характарыстыкі яго вялікіх эпічных палотнаў.

Галоўны герой рамана «Азіраючыся назад» (англ. «Looking Backward», 1888; найбольш частая руская назва — «Через сто лет»), які прынёс аўтару сусветную вядомасць, пад уплывам гіпнозу заснуў летаргічным сном у Бостане ў канцы XIX стагоддзя, а прачнуўся ў 2000 годзе. Такім чынам ён збег ад нервовага напружання, што ахапіла грамадства падчас найвялікшага эканамічнага крызісу. У новых рэаліях уся вытворчасць з'яўляецца дзяржаўнай уласнасцю — нацыяналізавана. Зніклі канкурэнцыя і канфлікты, з'явілася прамысловая армія, служба ў ёй абавязковая для ўсіх грамадзян пэўнага

перакласці». У канцы лета таго ж года пісьменнік заняўся пошукам перакладчыка і выдаўца...

Да 1905 года галоўны твор Эдварда Беламі выйшаў у сямі перакладах на рускую мову («Через сто лет», «Будущий век», «Золотой век» і інш.), загучаў таксама па-грузінску (1896) і па-літоўску (1897—1898).

Уладзімір Караленка наступным чынам ахарактарызаваў творчую манеру амерыканскага калегі: «Ён не мастак, але і ён таксама імкнецца даць і вобразы, і пачуцці. Пачуццё чалавека, у душу якога зазірнула будучыня. Ён яшчэ дакладна не ведае, у якіх формах яна складзецца, ён іх малое наўздагад, нават часам не малое, а толькі чэрыць».

Максім Горкі падчас свайго візіту ў ЗША, на сустрэчы з літаратарамі Філадэльфіі 28 мая 1906 года заўважыў: «Мы больш ведаем пра вашых пісьменнікаў, чым вы пра нашых. "Хасціна дзядзькі Тома" (раман Гарыет Бічэр-Стоу. — М. Т.) чытаецца ва ўсіх кутках Расіі, Эдвард Беламі і яго тэорыі ў кнізе "Праз сто гадоў" вядомыя кожнаму рускаму студэнту».

Раманы амерыканскага пісьменніка суправаджала крытыка шырокага дыяпазону: ад рэзкага неспрыяння да хваласпева. У шырокім аналітычным рэгістры асабліва шчыравалі сацыёлагі і эканамісты. Да сілавога працягнення папулярнасці далучыліся назменныя спадарожнікі поспеху — эпigonскія і парадыйныя імітацыі.

Казачнае шэсце

На хвалі рэвалюцыйных узрушэнняў пачатку XX стагоддзя асаблівую папулярнасць набыла «Казка аб вадзе» Эдварда Беламі. У арыгінальным кантэксце яна ўяўляе сабой асноўны тэкставы корпус 23 раздзела рамана «Роўнасць» (англ. «Equality», 1897), што прыдбаў аўтаномнае жыццё пад назвай «Прыпавесць аб рэзервуары для вады» («The Parable of the Water Tank»). Адзін з герояў вялікага эпічнага твора прадстаўляе выпадкова знойдзены аркушы: «...невялікі памфлет, зусім пажуццель ад часу», які «аказваўся займальнай, хоць і злосна напісанай сатырай на сістэму прыбытку».

Раман «Роўнасць» быў на пэўны час прытрыманы ў Расійскай імперыі цензурай, а вось урывак з яго, выданы асобнай брашурай, трыумфальным шэсцем прайшоў па ўсёй краіне. Дзякуючы адметнасці жанру «Казка аб вадзе», натуральным чынам успрынятая народнай стыхіяй, папулярна тлумачыла сутнасць новай эканамічнай з'явы, якой на той час быў крызіс перавытворчасці. Не ў апошнюю чаргу поспеху твора магло спрыяць і тое, што заакіяўскі пісьменнік успрымаўся еўрапейскімі чытачамі як старонні назіральнік, асабіста не зацікаўлены міжнародны арбітр.

«Казка...» выйшла асобнымі выданнямі не толькі на рускай мове, але і на латынскай (1905), грузінскай (1906), татарскай (1906), беларускай (1907). Застаецца адкрытым пытанне, ці былі гэта пераклады з арыгінала? Праўдападобна, мы маем справу з мовамі-пасрэднякамі: рускай — у палітычным унутрыдзяржаўным кантэксце; некаторымі заходнееўрапейскімі — як фактар знежыгання лінгваўплыву. Так, напрыклад, перастварэнне аднаго з выданняў, якое пабачыла свет у пецярбургскім выдавецтве «Молот» у 1906 годзе, было зроблена не з англійскай (мовы арыгінала), а з французскай. (Не выключана, што менавіта гэтую брашуру і трымаў перад сабой беларускі інтэрпрэтаар.) А ў 1917-м шырока растыражаваная «Казка аб вадзе» была выдана ў Маскве пад назвай «Водохранилище», найбліжэйшай да арыгінальнай, у перакладзе з нямецкай мовы, — у якасці рэалізацыі праекта агульнадаступнай сацыяльна-палітычнай бібліятэкі «Свабода і культура».

Агульным тыржа рускіх перакладаў Эдварда Беламі да 1917-га склаў прыкладна

«Казка аб вадзе» Эдварда Беламі. Пераклад А. В. (кірылічны варыянт). Вільня, 1907 г.

50 тыс. За два гады пасля Кастрычніцкай рэвалюцыі толькі «Казка аб вадзе» выйшла накладам у 285 тыс. экзэмпляраў. Пашырылася і географія выхаду яе ў свет: Петраград, Масква, Харкаў, Кіеў, Самарканд, Екацярынаслаў.

Віленскі прыпынак

У перакладзе на беларускую мову «Казка аб вадзе» выйшла ў 1907 годзе ў віленскай друкарні Марціна Кухты як серыяльнае, пранумараванае выданне газеты «Наша Ніва». Невялікі фармат (у далонь) брашуры, танная папера і невысокі кошт (3 калейкі) — усё сведчыць на карысць асноўнай мэты, своеасаблівага хаджэння ў народ, тлумачэння складаных сучасных эканамічных з'яў прастай і зразумелай мовай.

Сціплае паліграфічнае выкананне прадвызначала тое, што кніжка не трапіла ў масавым парадку на паліцы прыватных і дзяржаўных збораў, а выконвала сваю часовую місію. З гэтай прычыны выданне стала вялікай бібліяграфічнай рэдкасцю. Тыя лічаныя экзэмпляры, да якіх мы звярнуліся, захоўваюцца ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі (НББ). Адысея аднаго з іх наглядна прасочваецца па вокладцы, густа ўсеянай штампамі. Сярод іх і прыналежныя паметы Віленскай беларускай гімназіі.

Беларускае пераўвасабленне «Казкі...» пабачыла свет у дзвюх графічных сістэмах — лацінскай і кірылічнай. Кожны варыянт накладам у 1 тыс. экзэмпляраў. Адначасовая фіксацыя нацыянальных моўных адметнасцей «польскімі» і «рускімі» літарамі была з'яў ёганай этапнай, апрабацыйнай.

Адносна аўтарства перакладу пытанне застаецца нявырашаным. Паводле першакрыніцы, «пералажыў на беларускую мову А. В.». Электронны каталог выдання беларускай кніжніцы прапануе гіпатэзу — наведвае раскрывае крыніцані — Арцём Варыга-Дарэўскі (1816—1884). Мяркуем, перад намі вынік машынальнага падбору іменных адпаведнасцей. Названы пісьменнік абсалютна не можа быць залічаны ў шэрагі верагодных перастваральнікаў па той прычыне, што памёр за 13 гадоў да часу з'яўлення на свет твора амерыканскага аўтара.

На нашу думку, у ліку першых прэтэндэнтаў на аўтарства перакладу магчыма назваць Аляксандра Уласава (1874—1941), грамадска-культурнага дзеяча, выдаўца, публіцыста, аднаго з арганізатараў Беларускай сацыялістычнай грамады. У выпадку больш дэталёвай распрацоўкі гэтай гіпотэзы, асабліва пры яе пацвярджэнні, неабходна будзе перагледзець і пачатак літаратурнай творчасці прэтэндэнта, і дадаць у пералік сфер яго дзейнасці перакладчыцкую справу.

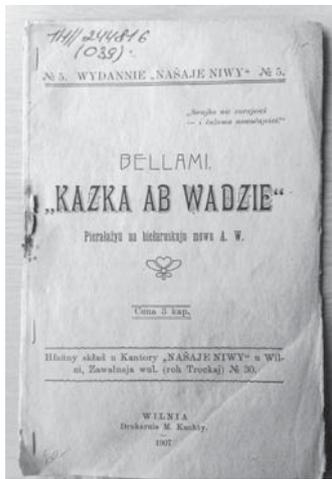
Сярод серыяльных выданняў «Нашай Нівы» прадстаўлены творы розных жанраў:

арыгінальная мастацкая творчасць, публіцыстыка, пераклады. «Казка аб вадзе» прымыкае да апошніх, якія выходзілі пад характэрным дэвізам: «Свайго не цурайцеся — і чужому навучайцеся!» Хоць у выпадку з творам Эдварда Беламі мы маем справу са своеасаблівым жанравым сінкрэтызмам. Тут прасочваюцца рысы фальклорнага эпічнага твора, літаратурнай (аўтарскай) казкі, прыпавесці і інш. Пры гэтым у агульную тканку твора эклектычна ўключаецца цывільзацыйны наватвор — слова *капіталісты*, якое ў беларускім перакладзе, у адрозненне ад рускіх інтэрпрэтацый, яшчэ і тлумачыцца ў дужках — *баачы*.

Асноўны корпус тэксту вытрыманы ў агульных рысах народнай стылізацыі. Перад намі тыпізаваныя вобразы, нават імя аўтара на вокладцы не пазначана, толькі прозвішча — яскравы крок у напрамку дэперсоналізацыі. Калі ў рускіх перакладах твор насяляюць *знахари*, *лжэпороки*, *агітатары*; то ў беларускім (амаль ідэнтычна) — *знахары*, *пярарокі-махлярэ*, *агітатары*. Але ў першым перакладзе пераадолеваецца *крызіс*, людзі напаяюцца *рэзервар* або *басейн*; у беларускай інтэрпрэтацыі гаворка ідзе пра *банкруцтва*, а вада носяцца *у кадушкі*, *бочку*.

Другое выданне «Казкі...» у перакладзе на беларускую мову пабачыла свет у 1926 годзе, у віленскай друкарні імя Ф. Скарыны, у серыі «Кніжніца Беларускай сялянска-работніцкай грамады», пад эгідай Цэнтральнага сакратарыята Беларускай сялянска-асветніцкай грамады. Пераклад, паводле ўсё таго ж электроннага каталога НББ, без сумненняў прыпсеваецца Адольфу Клімовічу (1900—1970). Такім шляхам расшыфраваны крытыкі А. К., што таксама выклікае пытанні. Асабліва пры наяўнасці памылковага прэцэдэнта: Адольф Клімовіч ідэнтыфікаваны як аўтар зборніка «Казкі» (Вільня, 1928), папярэдняе выданне якога пабачыла свет у Пецярбургу яшчэ ў 1904 годзе — «выдаў А. К.». Знаёмства з тэкстам «Казкі аб вадзе» 1926 года пераконвае, што гэта не новы пераклад, а падпраўлены варыянт 1907 года.

Так ці інакш, перад намі ўнікальныя архіўныя тэксты, якія сведчаць гісторыю станаўлення беларускай літаратурнай мовы і графічнай сістэмы. Іх прадстаўленасць у час адсутнасці нацыянальных граматык у пачатку XX стагоддзя і перыяд актыўнага нацыянальнага, культурнага

«Казка аб вадзе» Эдварда Беламі. Пераклад А. В. (лацінскі варыянт). Вільня, 1907 г.

ўзросту. Дзяржава гарантуе пражытчыны мінімум, звыш аплачваецца цяжкая і небяспечная праца, а таксама творчая дзейнасць. Аўтар упершыню апісвае супермаркеты і банкаўскія карткі. На фоне акунання ў невядомыя эканамічныя ўмовы разгортваецца і любоўная калязія: галоўны герой сустракаецца з праўнучкай свайго былой каханай дзяўчыны.

Пад апякунствам Льва Талстога

Першыя пераклады твораў Эдварда Беламі на рускую мову, амаль не заўважаныя крытыкай, з'яўляюцца ў друку ў 1885 годзе. Але толькі з умяшальніцтвам Льва Талстога справа набыла куды іншы маштаб. Раман «Праз сто гадоў» быў падораны класіку рускай літаратуры амерыканскай пісьменніцай Ізабэль Хэлпгут. Неўзабаве ў дзённіку Льва Талстога з'явіўся запіс ад 30 чэрвеня 1889 года: «Надзвычай цікавая рэч; варта было б

«Казка аб вадзе» Эдварда Беламі. 2-е выд. Пераклад А. К. Вільня, 1926 г.

будуаўніцтва 1920-х гадоў дазваляе прасачыць дынаміку не толькі лінгвістычных, але і агульнакультурных змен.

Чытачам «ЛіМ» мы прапануем свой адаптаваны варыянт тэксту (з улікам захаваных асаблівасцей правапісу арыгінала), прыклад першага беларускага засваення заакіяўскага літаратурнага вопыту.

Мікола ТРУС,
кандыдат філалагічных навук,
Ілюстраваны з фондаў
Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Эдвард БЕЛАМІ

Казка аб вадзе

Шмат гадоў таму была адна сухая старонка, дзе людзям вельмі цяжка жылося. Ад рана ды да ночы мучыліся, каб знайсці ваду, — ніяк не маглі яе дастаць. Але ж былі паміж тых людзей хітравыя, і яны здагадаліся знайсці такія крыніцы, што справядлівым людзям і ў галаву не прыходзіла. Яны назбіралі на запас шмат вады, іх і прызвалі капіталістамі (багачамі). Вось і выйшла, што ўсе справядлівыя людзі ішлі да гэтых капіталістаў прасіць вады, бо яна кожнаму была вельмі патрэбна.

А багачы на тое: «Якія вы дурныя! Вы хочаце, каб мы далі вам вады, што самі назбіралі?! Калі вам дамо вады, то хутка і мы будзем здыхаць без яе, так як вы цяперака. А калі вам ужо так хочацца, то вось якую вам дамо раду: служыце ў нас, а мы вам дамо вады».

Ну, што ж адкажа чалавек, які ўмірае ад смагі? — «Дайце нам вады, а мы з жонкамі і з дзеткамі будзем вам служыць».

Як умовіліся, так і зрабілі.

Капіталісты былі людзі асыярожныя і, як на той час, наўразумныя. Яны раздзялілі сваіх служкаў на кампаніі, каторыя камандавалі капітаны, генералы. Тыя ставілі адных чэрпаць ваду з крыніцы, другіх — насіць яе, а трэціх — шукаць новых крыніцаў. Усю ваду звозілі і злівалі ў адну вялікую кадудушку. Гэтую кадудушку капіталісты прызвалі рынкам.

А тады вось што капіталісты сталі гаварыць народу:

«За кожнае вядро вады, што вы прынясеце да кадуды, мы вам дамо грошык, а за кожнае вядро, што вы, ці вашыя жонкі ці дзеці будучы браць з нашай кадуды, вы плаціць нам будзеце два грошыкі; гэты лішні грошык, што мы будзем браць ад вас, гэта наш заробак, даход, бо без гэтага нам няма рахунку рабіць вам ласку, і вам давядзецца паміраць без вады».

Народ быў не вельмі разумны, дык яму здалося, што гэта і справядліва.

Шмат дзён прайшло гэтак, і кадудка напоўнілася вадою ўжо аж да верху, бо людзі даставалі за кожнае вядро, да кадуды прынесена, гэтулькі грошай, што за іх можна было купіць якраз паўвядра. І праз гэтую прычыну, што з кожнага вядра багачы мелі лішку, заробак, і людзей было шмат, а капіталістаў было мала (ну, а багач п'е вады гэтулькі, колькі кожны чалавек), кадудка хутка напоўнілася, і вада пацякла праз берагі.

Як капіталісты гэта ўгледзелі, дык сказалі народу: «Ці ж вы не бачыце, што вада льецца праз берагі? Адпачыньце крыху і не насіце больш вады, пакуль яе яшчэ ў кадудцы даволі!».

Ну, а як людзі перасталі насіць ваду да бочкі, то і капіталісты перасталі ім плаціць, і не было за што купляць ваду, бо скуль жа ўзяць грошы, калі няма работы?

Угледзілі багачы, што няма ім зароботку, бо ніхто не купіла, заварушыліся яны і сталі пасылаць пасланцоў на ўсе дарогі крыжавыя, на вуліцы, а пасланцы тых крычалі: «Хто ўмірае ад смагі, хадзеце да нас купляць ваду, бо ў нас яе многа!» А паміж сябе багачы гаварылі: «Кепскія прыйшлі часы, самому трэба напрошвацца са сваім таварам».

Але людзі адказалі багачам: «Як жа мы можам купляць у вас ваду, калі вы нас на работу не прымаеце? У нас няма іншага заробку, і мы не маем грошай. Бярэце нас на работу, і мы з ахватаю купляцім у вас ваду: то ж мы ўміраем ад смагі».

На гэта адказалі багачы: «На што нам наймаць вас насіць ваду, калі кадудка і так поўная? Перш трэба распрадаць ваду, і, як кадудка апарожніцца, мы вас ізноў наймём на работу».

З усяго выйшла так, што багачы перасталі плаціць, а народ перастаў купляць ваду. Тады людзі пачалі гаварыць паміж сябе: «Гэта ўжо не іншая, як прыйшло банкруцтва».

Людзі ўміралі ад смагі, бо гэта былі ўжо не тыя часы, калі старонка належала да ўсіх. Каб жа прымуціць кожнага купляць ваду ў багачоў, тыя захапілі ў свае рукі ўсе студні, крыніцы, саджаўкі, рэкі, адным словам — усё, так што ніхто не мог спадзявацца дастаць вады іншым спосабам, як не з кадуды.

Тады пачалі наракаць людзі на капіталістаў-багачоў: «Гляньце, — казалі яны, — у кадудцы вада праз берагі льецца, а мы ўміраем ад смагі! Давайце нам вады, бо ці ж гэта мы будзем уміраць без яе?!»

Але багачы сказалі: «Не, вада наша, і мы яе дамо толькі за грошы». — І гэтае сваё заўважэнне яны ўмацавалі прысягаю: «Гэтак мусіць быць!» Усё ж такі багачы былі вельмі не радныя таму, што не мелі больш даходу, бо народ перастаў купляць ваду; і багачы пачалі гутарыць паміж сябе: «Выходзіць так, што наш жа даход скасаваў наш даход? Пойдзем да знахараў, мо яны разгадаюць нам гэтую загадку».

Паслалі па знахараў.

Знахары былі людзі хітравыя; яны ўсё ведалі і ўмелі разгадваць загадкі; трымалі яны за багачоў, бо даставалі ад іх ваду для сябе і для сваякоў сваіх. Яны заўсягды гаварылі за капіталістаў — у іх карысць, бо самі багачы не ўмелі добра гаварыць.

Багачы папрасілі знахараў, каб тыя ім растлумачылі, чаму гэта людзі перасталі купляць ваду, калі яе ў кадудцы столькі, што аж праз берагі льецца?

Адзін знахар казаў: «Гэта ад таго, што вады прыгатавалі зашмат». Другія таксама гаварылі: «Замнога вады». Іншыя ізноў казалі: «Гэта, мусіць, з тае прычыны, што на сонцы ёсць плямы». А знайшліся яшчэ і такія, што даводзілі: «Гэта не таму, што замнога вады, або на сонцы ёсць плямы, але таму, што цяперака ніхто адно аднаму не верыць!»

Пакуль знахары спрачаліся паміж сябе, багачы пазяхалі, пазяхалі ды паснулі. А прагнуўшыя сказалі: «Даволі гэтага!» Вельмі спадабалася нам усё, што вы гаварылі. А цяперака ідзе паміж людзей, ды умаўляюць імі, каб яны ўспакоіліся і не трываюць нас больш!».

Але знахары — іншыя з іх называлі сябе ведзьмарам — не вельмі хацелі хадзіць паміж людзей: яны баяліся, бо народ вельмі не любіў іх. І вось што яны сказалі багачам: «Паны, калі скажаць праўду, то тое, што мы вам гаварылі, падабаецца толькі людзям сытым, як вы. Але тыя, каго мучыць голод і смага, мала нас слухаць будучы: галодны чалавек добра разумее, што мы круцім».

А багачы на тое: «Усё ж такі ідзе да народу! Ці ж вы не хочаце больш трымаць за нас?»

Пайшлі знахары да народу тлумачыць яму, як гэта зрабілася, што вады замнога, дый што ад гэтага самага яе і бракуе людзям. Гаварылі яны аб плямах на сонцы, аб тым, што цяперака ніхто адно аднаму не верыць — і гэта найбольшая прычына ўсяе бяды. Народ зразумеў, што знахары круціць, пачаў іх ляць: «Ах вы дурныя! За каго вы нас трымаеце? Вы смеяецеся з нас? Ці ж гэта праўда, каб з вялікага ўраджая ды быў голод? Каб з таго, чаго ёсць шмат, нічога не было? Задзелім жа мы вам!» — і пачалі пускаць каменні ў знахараў.

Бачаць багачы, што народ не перастае бунтавацца, не слухае знахараў; страх узяў іх, каб часам народ сілаю не адабраў ваду. І вось паслалі яны прарокаў-махляроў умаўляць, каб успакоіўся народ ды не дурнуў галаву багачам сваёю смагаю. Гэтыя махляры-прарокі даводзілі народу, што гэта Бог карае іх, каб збавіць іхнюю душу: калі яны будучы цяперака цягнуць, не будучы дамагацца вады, то пасля смерці пападучы ў такую старонку, дзе саўсім няма багачоў, ды вады аж надта. Але былі таксама і праўдзівыя прарокі, каторыя шкадавалі бедных людзей; яны не хацелі стаяць за багачоў-капіталістаў, ды гаварылі проці іх.

Не слухае народ ані прарокаў-махляроў, ані знахараў і не перастае бунтавацца; страх бярэ багачоў; ідуць яны самі да народу, абмачылі кончыкі пальцаў у тую ваду, што праз берагі кадуды лілася, ды давалі пырскаць ёй на людзей, што ўміраюць ад смагі. Гэтыя кроплі іхняй вады, што называюцца панскаю ласкаю, вельмі былі горкімі для беднага народу. Але гэтая панская ласка памагла, акурат як знахары ды прарокі-махляры. Народ ішчэ болей заварушыўся, — за малым што гвалтам не апаражніў бочку.

Згаварыліся багачы паміж сябе ды пачалі перацягваць на свой бок падлізаў панскіх, каторыя былі найздатнейшыя на ваякаў, ды пачалі ўмаўляць імі: «Пераходзьце на наш бок, стойце за нас проці народу, і мы за тое дамо вады для вас і вашых дзяцей»...

Угледзеўшы, што вады паменшала, багачы сказалі: «Банкруцтва прайшло». Зноў пачалі яны наймаць людзей насіць ваду да кадуды, каб напоўніць яе. Ізноў за кожнае вядро плацілі па адным грошыку, а народ, што браў ваду з кадуды, плаціў па два грошыкі, і такім спосабам багачы ізноў мелі свой даход.

Прайшло колькі тыдняў — кадудка зноў стала поўная. Гэтак было некалькі разоў, што людзі напаўнялі бочку вадою, пакуль яна праз берагі не лілася, і кожны раз мучыліся ад смагі, пакуль багачы не выбіралі з кадуды лішнюю ваду.

Гэта было б мо' і да гэтага часу, але знайшліся справядлівыя людзі — агітатары, ды пачалі бунтаваць усіх людзей. Яны ўмаўлялі, каб трымаліся дружна, тады асвабодзяцца ад багачоў і не будучы уміраць ад смагі. Багачы пазіралі на іх, як на ваўкоў; яны гатовы былі б раздэрыць агітатараў, але баяліся народу.

Вось як пачалі агітатары ўмаўляць людзям:

«Ах, людцы, якія вы дурныя. Ці доўга яшчэ будзеце падавацца багачам, каб яны вас ашуквалі, і будзеце верыць таму, чаго зусім няма? Кажам вам па справядлівасці: усё тое, што вам гавораць багачы і знахары, — ёсць махлярства. А тыя прарокі, каторыя ўмаўляюць вам, што гэта Бог карае, яшчэ болей лгуць. Чаму ў вас нямашака вады, а з кадуды яна праз берагі льецца? Затым, што ў вас няма грошай! А чаму ў вас грошай няма? Ці ж не таму, што вы палуцаеце за вядро вады адзін грошык, а самі плаціце багачам два грошыкі, і гэтым даеце ім даход? Ці ж вы не бачыце, што затым гэта льецца праз берагі кадуды, што ад вас бяруць многа, а вам даюць мала, хаця вада робіцца вашаю працаю, і вы за тое мучыцеся? Ці ж вы не бачыце, што чым болей будзеце мучыцца, тым болей будзеце цягнуць ад смагі, бо вы дасьце багачом большы даход. І гэтак будзе аж да сканчэння свету».

Доўгі час гаварылі агітатары гэтак народу, доўгі час народ мала іх слухаў. Але ўрэшце пачалі людзі верыць агітатарам, бо пазналі, што агітатары праўдзівыя прыяцелі народу. Тады людзі сказалі імі:

— «Праўду вы гаворыце. Гэта з-за багачоў мучымся мы, бо яны і іхнія даходы перашкаджаюць нам карыстаць з нашай працы: яна дарма прападае. Чым болей звіхаемся, каб напоўніць бочку, там хутчэй зтаемаеся без вады, бо тады вады зашмат, — так знахары нам тлумачылі па-свойму. Дый багачы — людзі лядашчыя, і іхнія ласкі — цяжкія. Парадзьце, як нам выкруціцца ад гэтага падняволі. Калі вы ня ведаеце, то пакіньце нас, не дурныя нам галавы, і можа мы забудзем пра нашу смагу і гора».

Агітатары сказалі: «Мы ведаем спосаб на гэта».

Народ зноў: «Не ашукце нас? Шмат ужо людзей радзілі нам, але нічога не памагло, а яны нават вельмі стараліся памаччы. А калі вы па-праўдзе ведаеце раду, то парадзьце нам, толькі хутчэй».

Тады пачалі агітатары талкаваць людзям:

«На што вам патрэбны багачы, каторыя вы дазваляеце карыстаць з вашае працы? Што гэта за ласка, калі вы адбываеце ім паншчыну? Падумайце самі добра, ці ж гэта праз тое, што яны падзялілі вас на каманды, рассылаюць па розных месцах, назначаюць вам работу, а за гэта даюць крышку вады, каторую вы самі назбіралі? І вось вам рада выйсці з гэтага няволі-паншчыны: рабіце тое, што робіць багачы, злучайцеся ў вашай працы ў грамаду, камандуйце самі сабою, ды самі дзялеце вашы павіннасці, і тады не патрэбны вам будучы багачы, не будзеце даваць ім даходу, а як браты будзеце справядліва дзяліць між сябе работу і заробаток. І кадудка не будзе перапоўнена да тае пары, пакуль вы не наг'ецеся даволі. Лішнюю ваду перальце ў саджаўку, зробіце забаву сабе і сваім дзецям, як цяперака робяць капіталісты, але з таго ўжо будзе карысць усяму народу, а не адным багачам».

Народ адказаў: «Тое, што вы гаворыце, да праўды падобна. Але як гэта зрабіць?»

На гэта агітатары: «Багачы навучылі вас, як трэба злучацца, дзяліць працу так, каб не было паміж вас ані спугаў, ані паноў, а каб усё было як браты. Ніхто не жадае даходу, усё будзеце карыстаць роўна з свае супольнае працы. Цяперака вы затым паднявольныя, што працуеце на багачоў-капіталістаў, а павінны працаваць на самых сябе і тады зробіцеся свабоднымі. Усё павіна быць для ўсіх: кадудка, крыніцы, студні, саджаўкі, рэкі — усё гэта мусіць належаць да ўсяго народу, а не да адных багачоў. Дабівайцеся гэтага, бо іншае дарогі да свабоды няма».

Народ слухаў гэтае рады: яны ўсім падабалася; дый спойніць яе было не вельмі цяжка. І ўсе людзі закрычалі: «Мы ня хочам рабіць інакш, як нам радзяць агітатары! І так быць павінна». — Пачулі гэта жаданне народу багачы, знахары, прарокі-махляры, ваякі і ўсе тыя, што спагдалі багачам ды былі проціў народу. І, дрыжучы, сказалі: «Мусіць, гэта ўжо нам канец прышоў!»

Праўдзівыя прарокі, што заўсягды спагдалі беднаму народу, вельмі з гэтага цешыліся.

І народ зрабіў тое, што яму радзілі агітатары. Усё так і сталася, як яны дакляравалі народу: не было болей у гэтай старонцы людзей, што мучыліся ад голоду, холоду ды смагі. І кожны чалавек казаў на другога: «братце мой», а кожная кабетка адна на адну — «сястрыца»; усё жылі ў згодзе, як праўдзівыя браты і сёстры.

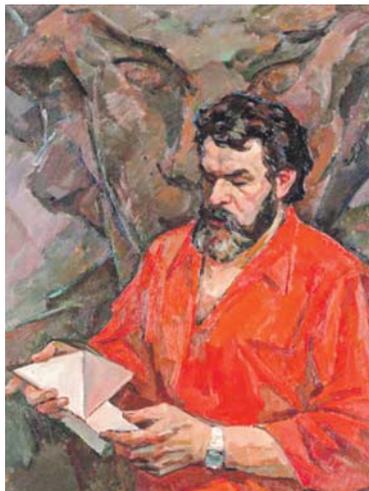
І з таго часу ў гэтай старонцы настала каралеўства вечнае справядлівасці...

Пераклаў з англійскай А. В. 1907 г.
Падрыхтоўка тэксту Міколы ТРУСА

Паводле адных законаў

Адзін з самых таленавітых, вядомых і прызнаных у краіне і за мяжой скульптараў — Анатоль Анікейчык, выстаўку якому нядаўна прысвяцілі ў Нацыянальным мастацкім музеі. Творца працаваў у час актыўнага фарміравання і развіцця нацыянальнай школы скульптуры і, як лічаць мастацтвазнаўцы, сам шмат у чым вызначыў лёс беларускай адукацыі ў гэтай сферы ў другой палове XX стагоддзя.

Яўген Зайцаў
«Партрэт народнага мастака БССР
А. А. Анікейчыка», 1977 г.

На жаль, жыццёвы і творчы шлях Анатоля Анікейчыка быў не вельмі доўгі, але адметны і яскравы. Мастак, педагог, грамадскі дзеяч, у галіне манументальнай і станковай скульптуры ён пакінуў ясцэнную творчую спадчыну. Сярод створанага — манументальна-мемарыяльны комплекс «Прарыў» (ва Ушацкім раёне, у суаўтарстве з архітэктарамі Юрыем Градавым і Леанідам Левіным), ландшафтная кампазіцыя — помнік народнаму паэту БССР Янку Купалу (у суаўтарстве са Львом Гумілёўскім і Андрэем Заспцікім), станковыя творы «Мінчанка», «Вясна Перамогі», «Ганна Ахматава».

Анатоль Анікейчык узгадаў цэлае пакаленне скульптараў: у Беларускам дзяржаўным тэатральна-мастацкім інстытуце ён выкладаў амаль 30 гадоў. Яго вучнямі былі Святлана Гарбунова, Леанід Давідзенка, Аляксандр Мятліцкі, Уладзімір Слабодчыкаў і многія іншыя, хто спазнаў прычыны творчасці майстра. Незадоўга да сваёй нечаканай смерці ў адным з інтэрв'ю ён сказаў: «У кожнай творчай прафесіі галава, канешне ж, перш за ўсё. Ёсць мастакі, якія працуюць для сябе, для душы, і — па заказе. Усё, што я раблю, гэта для душы. Працаваць галавой — не значыць працаваць толькі розумам, а перш за ўсё — перакананнем. Трэба адчуць сваю ідэю сэрцам, крывёю, інакш яна будзе халоднай, сухой, індывідуальнай. Рукі — гэта прафесіяналізм. Прафесіяналізм таксама патрэбны: можна мець цудоўную душу і сэрца, але без таленту тды майстэрства не выя-

віш сваіх перакананняў. Гэта датычыцца не толькі нашага брата мастака, але і акцёра, пісьменніка, музыканта... Таму што мастацтва — адзінае цэлае. І кожны яго від падпарадкоўваецца адным законам. І форма, і змест — таксама...»

Выстаўка ахоплівае перыяд творчага жыцця майстра з 1960-х да 1980-х: з моманту заканчэння Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута да апошніх дзён. У экспазіцыі прадстаўлена 15 твораў скульптуры з фондаў НММ, Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы, калекцыі сям'і мастака, а таксама дакументы і фотаздымкі з фондаў Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны. Усе работы звязаны з асноўнымі этапамі шляху скульптара ў мастацтве і раскрываюць галоўныя напрамкі яго творчых пошукаў.

Анатоль Анікейчык стаў адным з тых мастакоў, якія змаглі ў скульптуры ўвасабіць вобраз Янкі Купалы з найбольшай сілай і эмацыянальнасцю. «Янка Купала як унікальная асоба, як паэт і чалавек прыцягваў маю ўвагу з юнацтва. Спачатку былі проста партрэтныя эцюды Песняра: шукаў жывы псіхалагічны вобраз — у розных ракурсах, руках, поглядах, — перачытваў купалаўскія вершы, дакументы, успаміны, сцэнаграфы выступленняў паэта. А потым разам з сябрамі, скульптарам Заспцікім і архітэктарам Мызнікавым, прыступіў да праектавання помніка на месцы пахавання праху Купалы на мінскіх Вайсковых могілках...» На выстаўцы у Мастацкім музеі прадстаўлены праект помніка пісьменніку ў Ароў-парку (Манро, штат Нью-Ёрк), пра гісторыю якога сёння мала хто ведае.

У 1949 годзе суполка юнакоў і дзяўчат з розных краін стварыла ў ЗША маладзёжны клуб «Араў-парк», які ставіў сабе за мэту прывіць пачуцця любові да Радзімы продкаў падрастаючаму пакаленню. Паэзій там з'явіліся новыя традыцыі: акрамя Дня Незалежнасці і Дня працы, тут сталі святкаваць да Беларускага, рускага, украінскага і польскага дні. Так, помнікі Купалу, Пушкіну і Шаўчэнку — гэта падарункі беларускага, рускага і ўкраінскага народаў амерыканскаму, а таксама нашым землякам, якія жывуць у ЗША. Свой помнік Янку Купалу Анатоль Анікейчык адкрываў у 1973 годзе разам з Андрэем Макаёнкам. Скульптар паставіў сабе за мэту ў вобразе паэта адлюстраваць стан светлай журбы.

Мастак ліяў партрэты, перадаючы сам дух асобы. Дыяпазон гэты вельмі шырокі: ад лірычных, камерных скульптур сучаснікаў і суайчыннікаў да выяў вядомых культурных і дзяржаўных дзеячаў. Так, у экспазіцыі глядач бачыць бюсты Эрнэста Чэ Гевары

(1973) і Фідэля Кастра (1973), Аляксандра Пушкіна (1980-я) і Ганны Ахматавай (1982), Барыса Вішкарэва (1964) і Георгія Паплаўскага (1982)... Цэнтральным жа творам стала скульптура Уладзіміра Маякоўскага (1963). Рускі паэт у адлюстраванні мастака моцны, сур'ёзны, задумлены і адначасова разгублены, ранімы.

Дапаўняюць экспазіцыю прастору жывапісны і графічны партрэты Анатоля Анікейчыка з фондаў НММ, створаныя яго калегамі. Так, перад глядачом народны мастак вачыма Яўгена Зайцава (маляўнічы партрэт 1977 года) і Канстанціна Куксо (лаканічны, аднак багаты па эмесце шарж 1983 года са зборніка «Абразы без абразы» К. Куксо і Р. Барадуліна). Экспазіцыя атрымалася даволі змястоўнай, у тым ліку дзякуючы мноству

«Уладзімір Маякоўскі», 1963 г.

разнастайных якасных фотаздымкаў таго часу, аднак па незразумелай прычыне аўтарства і апісанне фота адсутнічае, што не можа не засмуціць.

Ю́генія ШЫЦЬКА, фота аўтара

Дасціпны сяброўскі гумар

Выстаўка «Ад партрэта да шаржа», прысвечаная творчасці Міхаіла Лісоўскага, працуе ў Нацыянальным мастацкім музеі. Ёсць магчымасць перанесці ў іншую эпоху — час, калі стваралі найлепшыя беларускія пісьменнікі, мастакі, музыканты. Іх і адлюстроўваў творца, пра якога сёння пойдзе гаворка. Адрэз ж варт звярнуць увагу на работу стваральнікаў экспазіцыі, якія дасканала прадумалі канцэпцыю: ад парадку размяшчэння твораў да шрыфту подпісаў і дапаможнай інфармацыі.

Міхаіл Лісоўскі нарадзіўся ў 1931 годзе. Дзяцінства і школьныя гады прайшлі ў вёсцы Бель Мох (Мсціслаўскі раён). Ужо ў той час маленькі хлопчык маляваў і горача марыў стаць мастаком. Скончыў сямігодку, адправіўся ў Мінск паступаць у мастацкае вучылішча, дзе ўпершыню сеў за мальберг. Вядома, што члены экзаменацыйнай камісіі адразу заўважылі здольнага вясковага хлопца, прынялі на вучобу.

Творчы шлях Міхаіла Лісоўскага пачаўся ў часы «хрушчоўскай адлігі» 1960-х гадоў (у 1960-м ён скончыў Беларускі тэатральна-мастацкі інстытут, вучыўся ў Валанціна Волкава і Уладзіміра Сухаверхава). У гэты час у беларускае мастацтва прыйшлі Міхаіл Савіцкі, Май Данчыг, Леанід Шчмацялёў, Іван Стасевіч... Дарэчы, усе яны, як і Міхаіл Лісоўскі, былі выпускнікамі Мінскай мастацкай школы. Акунуўшыся ў асяроддзе людзей рознага ўзросту і жыццёвага досведу, рознай прафесійнай падрыхтоўкі, Міхаіл Лісоўскі

цягнуўся да найлепшых з іх і назаўжды застаўся ўдзячны сваім першым настаўнікам — Льву Лейтману і Віталю Цвірку. Між тым пасля заканчэння інстытута і да самай смерці ў 1970 годзе Міхаіл Лісоўскі выкладаў у Мінскім мастацкім вучылішчы.

Лёс адмераў Міхаілу Лісоўскаму няпоўныя сорак гадоў. У 1964 годзе ён уступіў у Саюз мастакоў БССР. «У пошуках свайго ўласнага стылю Міхаіл Лісоўскі ішоў ад найлепшых традыцый рэалістычнага мастацтва, — адзначаюць стваральнікі выстаўкі. — Нават самыя раннія работы мастака адрозніваюцца праўдзівасцю, назіральнасцю, імкненнем увазіць і захаваць душэўнае жыццё чалавека. У роўнай меры яму ўдаецца перадаць чысціню і неспрэчнасць дзяцінства ў партрэце пляменніцы Наташы і вопыт пражытых гадоў у партрэце бацькі. У сваёй творчасці Міхаіл Лісоўскі неаднаразова звяртаецца да выяў сучаснікаў. Ішчэ ў студэнцкія гады з'явіўся «Партрэт

Партрэт Ніла Гілевіча, 1970 г.

настаўніцы», для якога пазірвала жонка мастака і калега па педагогічнай працы Генрыета Лісоўская. У гэтым партрэце індывідуальныя рысы мадэлі аформіліся ў абагульнены вобраз чалавека, шчыра адданага сваёй справе. Пры гэтым партрэт не страціў усхваляванасці і жывога пачуцця».

Як адзначаюць мастацтвазнаўцы, у творчай спадчыне мастака няма праграмных работ. Вылучаецца хіба толькі твор «Палчэнікі Гільча». Асноўную ўвагу ў жыццёвым мастак удзяляў партрэтам і пейзажам. Менавіта ў першым

жанры выявілася яго глыбокае бачанне натуры, спасціжэнне шмаграннасці чалавечых характараў. І найбольшую цікавасць выклікалі людзі творчых прафесій. З часам манера пісьма Міхаіла Лісоўскага становілася ўсё больш свабоднай і раскаванай. Сведчанне таму — карціны другой паловы 1960-х. Сярод іх важнае месца займаюць партрэты пісьменнікаў і паэтаў Янкі Брыля (1967), Язэпа Семіяжона (1966) і Ніла Гілевіча (1968).

Аднак талент партрэтчыста і малявальшчыка па-сапраўднаму яскрава і маштабна праявіўся ў сяброўскіх шаржах. Увогуле, да гумарыстычнага жанру творца звярнуўся ў пачатку 1960-х, усведамляючы яго важнасць для сваёй творчасці як партрэтчыста. Заўважыць, увазіць характэрныя рысы героя, раскрыць яго ўнутраны свет — задача вельмі складаная, аднак Міхаіл Лісоўскі з ёй справіўся. Да таго ж важнай рысай шаржаў мастака з'яўляецца наўнасць сюжэта, то-бок гаворка ідзе пра нешта большае, чым знаёмы ці незнаёмы вобраз. Сяброўскія шаржы на мастакоў Алягерда Малішэўскага, Віталя Цвірку, Міхаіла Савіцкага, Мая Данчыга, пісьменнікаў Піліпа Пестрака, Янку Брыля, Максіма Лужаніна і Кандрата Крапіва, Аляксея Карпока, Еўдакію Лось, Пётруса Броўку (усе 1968 года) здзіўляць і пацешаць

нават дасведчанага глядача, і ўсё гэта дзякуючы ў тым ліку трапанаму гумару і арыгінальным ідэям. Гэтыя і іншыя творы і ў той перыяд аказаліся цікавымі і запатрабаванымі. Мастак супрацоўнічаў з рознымі перыядычнымі выданнямі, абіраў спецыяльным карэспандэнтам газеты «ЛіМ». Так, ён знаходзіўся ў цэнтры культурных падзей, матэрыялу для назірання і далейшай працы было шмат. Кожны шарж — скончаны твор,

Аўташарж, 1969 г.

які мае яснае кампазіцыйнае раэнанне і вылучаецца дасканалай прапрацоўкай дэталей. Колькі такіх мастак не паспеў стварыць...

Ю́генія ШЫЦЬКА

У палоне постмадэрнізму

Беларускі саюз мастакоў працягвае марафон выставак у Палацы мастацтва. Як правіла, экспазіцыі на гэтай пляцоўцы змяняюць адна адну кожныя два тэдня, таму часу на роздум амаль няма. Да таго ж апошні год суполка прэзентуе часцей групавыя выстаўкі і фестывалі, таму ўбачыць персанальную экспазіцыю, якая да таго ж размясцілася б у вялізнай зале трэцяга паверха, вельмі нечакана. Аднак 17 сакавіка там адкрылася выстаўка гродзенскага мастака-манументаліста Сяргея Грыневіча «Дэмаграфія» — буйны праект аднаго з найцікавейшых сучасных беларускіх твораў.

Сяргей Грыневіч працуе ў галіне манументальнага мастацтва (вітраж, роспіс) і станковага жывапісу. Актыўна ўдзельнічае ў рэспубліканскіх і міжнародных праектах. Правёў больш за 60 персанальных выставак па ўсім свеце, удзельнічаў у шматлікіх калектыўных. Яго работы прадстаўлены ў галерэях ЗША, Кітая, Бразіліі, Польшчы, Іспаніі, Германіі, Расіі, Літвы, Францыі, Швейцарыі, знаходзяцца ў прыватных калекцыях і ў музеях Беларусі і краін Заходняй Еўропы.

У праекце «Дэмаграфія» ўвазе глядача прадстаўлены манументальныя жывапісныя палотны, прысвечаныя актуальным праблемам эпохі і культурна-гістарычным працэсам. «Для мяне праца над карцінамі з’яўляецца суб’ектыўнай спробай паразважаць над паняццямі дара і зла, адшукаць візуальны код іх узаемапрацінення, намацаць часам няўлоўную мяжу паміж імі, — адзначае мастак. — У мяне заўсёды дамінуе форма. Я фармаліст і таму лічу, што выяўлячае мастацтва — гэта якая тое месца, дзе форма займае першае месца. Мая творчасць — найперш фармальныя пошукі. Мы ўсе знаходзімся ў палоне постмадэрнізму, калі галоўнае — гульня цытатамі мінулых эпох».

У 1980—1990-х гадах Сяргей Грыневіч быў захоплены пошукамі формы, працаваў у стылістыцы ап-арту — мастацтва аптычных эфектаў. Сёння ён больш востры ў выбар тэматыкі, у яго творчасці дамінуюць сюжэтная-тэматычныя карціны, характарныя і манументальныя партрэты канкрэтных людзей. «Пры дапамозе рытмічнай кампазіцыі аднастайных фігур і ліній ён будзе структуры, якія

«Bad photo», 2019 г.

ствараюць у глядача ілюзію руху і нясуць у сабе знакава-сімвалічны характар. А ўлюбыя колеры Сяргея Грыневіча — містычнасіні і ярка-чырвоны — падкрэсліваюць моцную энергетыку карцін», — лічаць арганізатары.

Сама назва выстаўкі падказвае: развагі аўтара скіраваны на чалавека, якога непакоіць будучыня. Счытваецца гэта і ў работах, прысвечаных звычайнаму працаўніку («Ямачны рамонт», 2021; «Мікола Крукаў», 2012; «Тралейбус № 34», 2013), і ў карцінах, якія апісваюць незайздросны лёс жанчыны, вымушанай гандляваць сваім целам («Траса М6», год стварэння не пазначаны; «На трасе», 2022), і ў палотнах, дзе невідачымым, аднак галоўным героем становіцца ваіна («Рыгор Шараеў», 2013; «Танк», 2013; «Поўдзень у райцэнтры», 2021).

Асаблівае месца — на кантрасце з вышэйназванымі работамі — займаюць дзіцячыя партрэты, што не вельмі частая з’ява ў айчынным мастацтве. Гэта можа быць зусім немаўля («Big Moks», 2015), якое ўважліва ўзіраецца ў глядача, дзіця, якое сарамліва есць («Бабулін боршч», 2021), ці падлетак, які спіць на ложку, накрыты стракатай коўдрай («Сон», 2021; «Сон», 2022).

Тэма старасці ў Сяргея Грыневіча спраўды перарастае ў тэму смерці. Маршчыністы твар («Цётка Насця, 2017), позіркі жанчын у гадах («Радаўніца, 2021), край труны ў выскавай хаце («Смутах», 2021), постаць старога «Адзінога», 2021), надмагільны помнік («Успамін», 2021) і нарэшце бальнічны пакой («Ізальтар», 2016) — у кожнай дэталі адчуваецца подступ смерці. Апошні твор з пералічаных не можа не спалохаць: вобраз бабулі ў ложку напярэма перадае адчуванне безвыходнасці, адлюстроўвае канец жыцця ў яго натуральнасці і, калі так можна сказаць, чаканасці. На ўспрыманне карціны ўплывае і ўпадабаны аўтарам прыём — выкарыстанне штучных, ледзь не неонавых колераў.

Аўтар не цураецца так званай рэпартаж-

«Дэмаграфія I», 2020—2022 гг.

насі, а некаторыя работы не проста намякаюць на фотаапарат, а спасылаюцца на яго наяўнасць. Гэта і своеасаблівыя партрэты, у тым ліку групавыя. Найбольш звяртае на сябе ўвагу «Маскарад (2022) з «героямі» сучаснасці), і аўтапартрэт (2021), і «няўдалы здымак» («Bad photo», 2019). Такім чынам Сяргей Грыневіч дасягае неабходнага рэалізму, не пазбягаючы элементаў постмадэрнізму. Названыя работы — не самыя ярскія прыклады, таму раім убачыць іншыя творы на свае вочы. Выстаўка працуе да 3 красавіка.

P. S. Падчас адкрыцця экспазіцыі Беларускі саюз мастакоў прадставіў яшчэ адзін праект — фестываль графікі «Папера і лінія» (таксама працуе да 3 красавіка), прысвечаны памяці майстра-друкара Дзмітрыя Малаткова. У экспазіцыі прадстаўлены работы чатырох юбіляраў — Андрэя Духоўнікава, Марыны Капілавай, Лізаветы Пастушэчкі і Сафіі Піскун. Падчас прэзентацыі ўзнагародзілі пераможцаў праекта «Графіка года’21». У намінацыі «Друкаваная графіка» першае месца заняла Марыя Сыржаваш, другое — Марыя Кошалева-Ліхота, трэцяе — Ганна Мельнікава. У другой намінацыі, што мае назву «Арыгінальная графіка», журы прысудзіла першае месца Андрэю Басальгу, другое — Ігару Кашкурэвічу, трэцяе — Вользе Пагарэлавай. Гэтым разам арганізатары вырашылі ўручыць «Спецыяльныя дыпломы куратара» (ім выступіў Андрэй Басальга), якія атрымалі Кацярына Коўзусь і Вольга Жэбіна (псеўданім O.ZHE).

Яўгенія ШЫЦЬКА

Пабачыць сваю сінюю птушку

У Рэспубліканскай мастацкай галерэі «Палац мастацтва» працуе юбілейная выстаўка беларускага жывапісца Рыгора Іванова пад назвай «Час экранаў». Мастак прапануе паназіраць за сабой і за тым, што нас акружае, праз карціны, на якіх паказаны экраны. Вельмі магчыма, у гэтых выявах можна ўбачыць сваю сінюю птушку — з іх проста льецца мякка-яркае святло, якое натхняе на прыемныя думкі аб мінулым, сённяшнім і будучым.

Рыгор Іванов — вядомы беларускі мастак, член Беларускага саюза мастакоў, заснавальнік і родапачынальнік у беларускім мастацтве аўтарскага кірунку, асноўнай ідэяй якога з’яўляецца ўспрыманне, што ўсё — гэта сіла і святло, у тым ліку прадметы і людзі. Сама карціна таксама — аб’ект, які сьвечыцца. Філасофія «святызму» натхняе Рыгора Іванова ўжо больш як 10 гадоў. Роднасныя словы — свет, святла, святасць, прасвятленне, асвета — цалкам апісваюць творчы пошукі гэтага мастака.

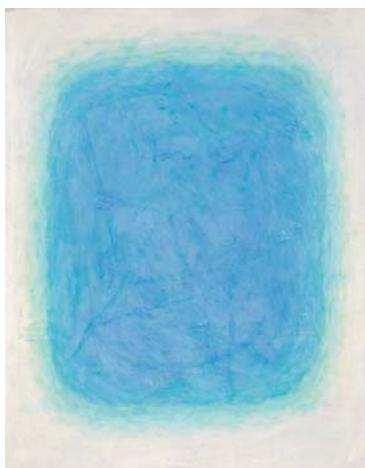
«Сёння настаў час экранана, — выказвае думку жывапісец. — Практычна ва ўсіх людзей і з сабой, і дома, і на працы ёсць экраны тэлефонаў, камп’ютараў, манітораў, і гэта без хатніх тэлевізараў і экранай кіназатраў. Карціны-экраны, прадстаўленыя на выстаўцы, —

супрацьпастаўленне, альтэрнатыва звычайным экранам. Калі зараз са звычайных экраннаў звальваецца патак інфармацыі аб вайне і міры, які бударажыць і выводзіць з раўнавагі нашу нервовую сістэму і які трымае нас на сувязі з усім светам, то ўзіраючыся ў карціны-экраны, мы звязваемся з самімі сабой, са сваім вышэйшым, са сваёй падсвядомасцю. Мы звязваемся з Богам».

Аўтару хочацца, каб цяпер, калі хвароба прымае глабальныя формы, візуальнае мастацтва таксама мела раюні з вакцынай аздараўленчае, тэрапеўтычнае ўздзеянне. Ён падкрэслівае: «Мне мае карціны дапамагаюць. Заклучаючы ў іх энергія, пульсаванне светлага патоку пранікае ўнутр і прымушае вібраваць усе клеткі цела. Медытацыйнае ўздзеянне супакойвае, ураўнаважвае, гарманізуе энергетычны баланс. Кожны колер уздзейнічае на пэўны орган».

Ад велічыні, формы і колеравай настройкі экранна залежыць і наша бачанне свету — так можна зразумець аўтара даволі незвычайнага праекта. Блізкае знаёмства з работамі мастака дае зразумець, што ў цэнтры ўвагі «святлізму» — святло не толькі як аптычная з’ява, а ў самым шырокім значэнні гэтага слова.

Што тычыцца афарбоўкі ў работах Рыгора Іванова, то тут можна знайсці ледзь не ўсе колеры вясёлкавага спектра.

«Экран. Вада», 2016 г.

Экспазіцыя поўніцца рознымі фарбамі, аднак ключавыя вылучыць надзвычай складана. І ўсё ж, што вельмі натуральна, часцей сустракаецца жоўты — колер аптывізму, цёплы, лёгкі, яркі, струменны, радасны. Ён сімвалізуе рух, радасць і вясельсць. Нядзіўна, што менш за ўсё ў прадстаўленых работах чорнага і цёмных тонаў. Важны ў творах кантрас-

спалучэнне тых ці іншых колераў, і ў гэтай сувязі можна весці гаворку пра асноўную характарыстыку твораў Рыгора Іванова, а менавіта эфект пульсавання.

Увогуле ж праекты такога роду вельмі складана ацэньваць — іх мэта, ідэя, канцэпцыя ў плане мастацкага асэнсавання з аднаго боку відавочныя, а з іншага — амаль невытлумачальныя. Мастацтвазнаўца і арт-крытык Ларыса Фінкельштэйн, якая выступіла падчас адкрыцця выстаўкі ў Палацы мастацтва, пра юбілейную выстаўку выказваецца так: «Рыгор Іванов дзіўным чынам аб’яднаў станковае і дэкаратыўнае. Яго першыя жывапісныя работы стваралі адчуванне, быццам ён зрабіў гэта ў метале і кераміцы: спаткаў зліплі, а потым намаляваў. Філасофія, якая ідзе ад станковага мастацтва, і мова дэкаратыўнага цудоўным чынам аб’ядналіся ў яго персанажах і сюжэтах. Цяпер гэта ўсё выйшла на мінімалістычны высокасіхалагічны і вельмі тонкі ўзровень разважанняў і расчуленняў. Рыгор Іванов працуе паступальна і кожны раз па-новаму. Нягледзячы на цемрадзь, у якой цяпер жыве свет, святло ўсё ж прывагаецца. І тыя, хто стварае гэтае святло, дапамагаюць нам не толькі бачыць, але і дыхаць».

Выстаўка «Час экраннаў» Рыгора Іванова працуе да 3 красавіка.

Яўгенія ШЫЦЬКА

Дзе расце «АРХідэя»?

3 16 да 18 сакавіка на базе НВЦ «БелЭкспа» праходзіла XXIV Міжнародная спецыялізаваная архітэктурна-будаўнічая (з акцэнтам на другую частку) выстаўка BUDEXPO-2022. Штогадовы выставачны праект з'яўляецца найбуйнейшым фестывалем падобнага роду ў дзяржаве. У межах сёлётай экспазіцыі, апрача шматлікіх стэндаў вузкапрафесійнага характару, дзейнічаюць і публічны лекторый «Арт-прастора». У адзін з дзён з яго трыбуны прагучаў цікавы даклад «Муралы ў арт-праектах». Прапануем вам своеасаблівы канспект лекцыі, падрыхтаванай студэнтамі БНТУ.

Трывалыя сувязі

Згодна з даўняй традыцыяй, BUDEXPO, заснаваная Міністэрствам архітэктуры і будаўніцтва Рэспублікі Беларусь, запрашае да ўдзелу ў маштабнай экспазіцыі не толькі спецыялізаваныя праектныя арганізацыі і вядучыя будаўнічыя холдынгі, але яшчэ і профільныя ўстановы вышэйшай і прафесійна-тэхнічнай адукацыі. Найбольш паважнае месца сярод такіх, бясспрэчна, займае архітэктурны факультэт БНТУ. Адміністрацыю ўніверсітэта і арганізатараў міжнароднай выстаўкі звязваюць цесныя і даволі даўнія партнёрскія стасункі. Што ж, BUDEXPO-2022 яскрава засведчыла ўмацаванне гэтых сувязей...

Акрамя таго, што на выстаўцы быў прадстаўлены асобны прэзентацыйны стэнд факультэта, арганізатары паклапаціліся і аб рэалізацыі асветніцкай функцыі: цэлы дзень 17 сакавіка прастора публічнага лекторыя належала навучцам архітэктурнага факультэта. У рамках лекторыя студэнты прадставілі 27 праектаў у 5 напрамках: «Універсальны дызайн

Роспіс у «Зубраняці».

дызайн) і навучэнка шостага курса Карына Капункіна, якая, відаць, ужо ў найбліжэйшай будучыні атрымае кваліфікацыю «Архітэктар». Як кіраўнікі студэнцкага аб'яднання «АРХідэя», што існуе пры факультэце з 2010 года, сваю лекцыю дзяўчаты прысвяцілі прэзентацыі дзейнасці творчай суполкі.

Стрыт-арт

Задума стварэння амбіцыйнага праекта па наданні высакароднасі навакольнаму асяроддзю, які аб'яднаў бы вакол сябе студэнтаў розных курсаў і спецыяльнасцей, зарадзілася на архітэктурным факультэце даўно. Аднак ушчыльную да рэалізацыі ідэі падабраліся толькі ў 2010 годзе, калі невялікая група студэнтаў згуртавалася ў такую суполку пад кіраўніцтвам дэкана Армена Сардаравы.

працуюм». Немалаважна, што праекты «АРХідэя» дазваляюць студэнтам выйсці за межы ліста паперы і ператварыць свае задумы ў жыццё. У рэшце рэшт, удзел у падобных мерапрыемствах — цудоўная магчымасць рэалізаваць уласны патэнцыял, працаваць партфолія. За

Сярэдняя школа № 3 г. Асіповічы.

час свайго існавання каманда выканала больш ад 30 праектаў, студэнтамі распісана каля 1000 квадратных метраў сцен.

Заказчыкі, праекты

У пошуку новых заданняў дапамагае «сарафаннае радыё». Звычайна заказчыкі самі звяртаюцца ва ўніверсітэт з просьбай размаляваць той ці іншы фасад. Пасля таго, як усе важныя дэталі былі растлумачаны, а студэнты ўведзены ў курс справы, наступае найбольш адказны этап — стварэнне праекта. Асноўныя крэатыўныя сілы «АРХідэя» склікаюцца на мазгавы штурм, падчас якога фармулюецца адразу некалькі ідэй, робяцца накіды. Потым пры ўдзеле заказчыкаў з іх абіраецца найбольш прыдатны для рэалізацыі. Наўмысна не апускаюцца такія падрабязнасці, каб паказаць, што справа сур'езная.

Студэнцкі гарадок БНТУ.

Касцяк творчай брыгады складаюць студэнты з вопытам работы на аб'ектах, аднак да ўдзелу, відамо, дапускаюцца ўсе ахвотныя. Гэта добра ілюструе галоўны

прынцып аб'яднання аб трансляцыі вопыту — ад старэйшых малодшым. Эстафета пастаняна перадаецца, і гэты цыкл бесперапынна. У рэшце рэшт, асноўную масу ўдзельнікаў «АРХідэя» традыцыйна фарміруюць перша- і другакурснікі... Пасля таго, як брыгада сабрана, складаецца каштарыс, купляюцца матэрыялы і інструмент. Фасадныя роспісы звычайна робяць акрылавымі фарбамі, бо яны экалагічныя і ўстойлівыя да надвор'я.

Першым буйным праектам па стварэнні муралаў (манументальнага жывапісу на сценах архітэктурных пабудоваў) сталі роспісы некаторых фасадаў у Нацыянальным дзіцячым адукацыйна-аздараўленчым цэнтры «Зубраняці» ў 2019 годзе. Стварэнне муралаў было прымеркавана да 50-годдзя ўстановы. Вынікам сталі тры грандыёзныя малюнкы агульнай плошчай больш за 200 квадратных метраў. Спецыфіка знадворнага роспісу вымушае працаваць як познім вечарам, так і ноччу, бо толькі ў гэты час з'яўляецца магчымасць з дапамогай праектара вывесці эскіз на сцяну. Контурны абводзяцца, пустоты зафарбоўваюцца.

Кіраўніцтву дзіцячага лагера вынік прышюся даспадобы, і студэнтам даручылі размаляваць яшчэ некалькі сцен. Пазней тэа работы адзначылі дыпламам

Падчас работы ў «Зубраняці».

асяроддзя», «Архітэктурныя рашэнні сучаснай гарадской сферы і інфраструктуры», «Праектаванне індывідуальных і шматкватэрных дамоў», «Праектаванне аб'ектаў сацыяльнай інфраструктуры», «Рэканструкцыя і рэстаўрацыя».

Маладым спецыялістам, архітэктарам-пачаткоўцам была падарана прыемная магчымасць прэзентаваць уласныя работы і ў фармаце публічнага абмеркавання атрымаць зваротную сувязь ад прысутных. Цікава прасочваць, якім чынам актуальныя праблемы архітэктуры знаходзяць сваё адлюстраванне ў праектнай творчасці студэнтаў. Многія з работ адрозніваюць смеласць і арыгінальнасць бачання. Мадэратарам сустрэчы прызначылі выкладчыцу кафедры «Архітэктура жылых і грамадскіх будынкаў» Галіну Малаковіч.

Лекцыя пад назвай «Муралы ў арт-праектах» гучала ў секцыі «Універсальны дызайн асяроддзя». З дакладам выступілі пяцікурсніца Крысціна Асмалюцкая (студэнтка асвойвае архітэктурны

Менавіта ад гэтага моманту і вядзе сваю гісторыю творчае аб'яднанне «АРХідэя», чые шэрагі і ўплыву з таго часу значна пашырыліся.

Паступова групоўка разрасталася, заваёўваючы ўсё большую папулярнасць сярод студэнтаў факультэта. Было заснавана некалькі «дэпартаментнаў», кожны з якіх спецыялізуецца на асобным відзе дзейнасці: ад добраўпарадкавання і праектных работ да ўласна роспісу сцен. Апошняя «служба» — з ліку найбольш запатрабаваных. У складзе «АРХідэя» роспісамі займаюцца энтузіясты з праекта StreetART. Докладную колькасць уздзельнікаў ініцыятывы, па словах студэнткі, палічыць амаль немагчыма, тым больш што спіс членаў вельмі пераменлівы. Каманда, складзеная са студэнтаў-архітэктараў, увесь час абнаўляецца.

Цяперашнія кіраўнікі самадзейнага калектыву (студэнткі Крысціна і Карына) галоўнай задачай творчага аб'яднання бачаць «прыгожае афармленне той прасторы, у якой жывём, вучымся,

які ён упрыгожвае. На малюнку ў Асіповічах дзіця ўпэўнена крочыць па бураломе насустрач невядомаму вялікаму свету...

Мікіта ШЧАРБАКОЎ

Пласты гісторыі

Не кожны чалавек мае ўяўленне пра ўласны радавод. А вось адна з найстарэйшых сталічных навучальных устаноў, сярэдняя школа № 19, якая названа ў гонар Янкі Купалы, можа ганарыцца сваім генеалагічным дрэвам. Яго склалі настаўнікі, якія тут працавалі: акрамя таго, што навучалі дзяцей гісторыі, мове, літаратуры і іншым прадметам, займаліся разам з вучнямі і даследчыцкай работай, наведвалі архівы, шукалі артэфекты. А пачалося ўсё са школьнага музея...

Задума ўзнікла паўстагоддзя таму: у 1972 годзе дырэктарам школы стаў Уладзімір Гуд, ветэран Вялікай Айчыннай вайны. А ў той час музеі пры школах, дзе збіраліся ваенныя артэфекты, былі распаўсюджанай з'явай. Так школьнікі пачалі збіраць усё, што мела дачыненне да вайны. Праз два гады, калі ў школу прыйшоў працаваць гісторык Рудольф Грычэнка, работа актывізавалася. У папярэдній школе настаўнік арганізаваў клуб «Пошук». Не ўяўляў сабе без пастаянных падарожжаў у кампаніі сваіх падлепных і пошукавай дзейнасці. У новай школе па аналогіі з папярэднім быў створаны клуб «Ксіоп» (чытайце з канца). Мэта клуба, акрамя паходаў, — пошук рэчаў ваеннага часу.

Інтэрэсы клуба пашырыліся са з'яўленнем у школе настаўніка географіі Валерыя Гелера, які быў майстрам спорту па спартыўным арыентаванні. У тандэме з Рудольфам Грычэнкам разам з вучнямі аб'ездзілі ўвесь Савецкі Саюз. Падчас шматлікіх паходаў набылі шмат разнастайнага матэрыялу самых розных кірункаў. Выдзеленага для захавання пошукавых здабыткаў аднаго пакойчыка школы стала мала — давялося ў 1976 годзе арганізоўваць Музей баявой славы. Адметна, што прадметы ваеннай тэматыкі — не асноўныя экспанаты. Сельскагаспадарчыя прылады працы, этнаграфічная калекцыя, рэчы з геалагічнай галіны — усё гэта можна пабачыць у школьным музеі.

Адна з галоўных яго задач — захоўваць памяць пра слаўных вучняў і настаўнікаў, якія вучыліся ці працавалі ў гэтай школе. Шматлікія кубкі на музейных вітрынах сведчаць аб перамогах удзельнікаў клуба ў спаборніцтвах па спартыўным арыентаванні. Як рэліквія захоўваецца і ўзнагарода выпускніка школы Мікалая Мілігулы, які ў 1960 годзе на спаборніцтвах па гімнастыцы ў Рыме заваяваў сярэбраны медаль. Шмат сярод выпускнікоў кандыдатаў навук, ёсць і акцёры. Вучылася ў школе і Вера Міцкевіч, унучка Якуба Коласа. А сярод славных настаўнікаў, звесткі пра якіх адшукалі пазнейшыя іх калегі, — маці Станіслава Шулкевіча Алена Раманоўская. У 1934 годзе ёй уручаў членскі білет Саюза пісьменнікаў СССР Максім Горкі. Яна вучыла дзяцей рускай мове і літаратуры.

Сярод настаўнікаў шмат заслужаных, выдатнікаў народнай адукацыі, асабліва моцных у галіне філалогіі, — можа, таму ўстанова і стала называцца ў гонар Янкі Купалы. Адбылося гэта ў 1945 годзе, калі ў школу прыйшлі Якуб Колас з жонкай Янкі Купалы Уладзіслава Францаўнай. Званне прысвоілі па хадайніцтве Якуба Коласа.

— Магчыма, быў калісьці сярод гасцей і Янка Купала, бо літаратурныя вечары ў школе, пачынаючы з 1936 года, калі пабудавалі сучасны будынак, арганізаваліся пастаянна, на мерапрыемствы зазвычай запрашалі і пісьменнікаў, — распавядае загадчыца музея Іна Шапкова.

Першым адшукаў дзень нараджэння школы спрабаваў настаўнік Валерый Гелер. Ён сутыкнуўся з пэўнымі цяжкасцямі: падчас Вялікай Айчыннай вайны шмат дакументаў згарэла. Але ўдалося высветліць, што бярэ пачатак навучальная ўстанова з гарадскога прыходскага вучылішча, якое існавала да 1913 года. Нумар 19 школе

Загадчыца музея Іна Шапкова паказвае кавальскі мех з кляймомай майстра. Фрагмент этнаграфічнай калекцыі.

быў прысвоены ў 1919-м — у той час, як падкрэсліла экскурсавод, нумар давалі па годзе.

— Тры гады таму адзначылі стагоддзе навучальнай установы, — распавядае Іна Шапкова. — Да юбілею выдалі кнігу, куды ўвайшлі ўсе матэрыялы па гісторыі школы.

Але гісторыя — гэта не заўсёды адбіткі шчаслівых і святочных момантаў: былі ў ёй і сумныя старонкі. Так, у музейных дакументах захоўваюцца звесткі пра рэпрэсаваных настаўнікаў, пра тое, што была пад следствам і Алена Раманоўская — ёй пашанцавала пазбегнуць рэпрэсіі.

Уражвае ў музеі зала баявой славы. Сярод экспанатаў — скручаны ў выніку выбуху снарад «Кацюшы», штыкнож, кулямётная стужка, гільзы, нямецкая фляга, каскі, кацялок, лапаты, кантэйнер для процівагаза. А таксама абшэроджаная авіяцыйная нямецкая бомба, выкапаная ў 1960-х гадах пры будаўніцтве 2-га корпусу ўстановы.

Адзін з прадметаў — нямецкая каска часоў Першай сусветнай вайны, якую прынёс у музей былы вучань. Адкапаў яе, калі на вуліцы Арлоўскай будаваўся дом. З каскай гуляў у вайну яго ўнук, а падчас Вялікай Айчыннай вайны яе выкарыстоўвалі сувязісты (яна не закрывае вушы).

Адметны экспанат — фрагмент крыла самалёта часоў вайны. Вучні адшукалі яго ў 1979 годзе ў сялянскім двары ў вёсцы Дубатоўка. Пасля знайшлі і яго пілота, вялі пераліску.

Увагу прыцягваюць медыцынскія інструменты. Яны належалі ўрачу з партызанскага атрада «Акцябр» Навуму Ленаху, які рабіў аперацыі ў сялянскіх хатах параненым... Шмат сярод дакументаў кнігі аб барацьбе, падпісаных аўтарамі.

На адным з партрэтаў, якія ўпрыгожваюць інтэр'ер, выява Мікалая Кедышкі. Ён не вучыўся ў гэтай школе, але сябраваў з яе навучэнцамі. Калі пачалася вайна, не змог выбрацца з Мінска, а дом яго спалілі. Пачаў помсціць захопнікам: арганізаваў падпольную групу «Андрушка». Яго сябры і ўвайшлі ў лік падпольшчыкаў. У будынку школы месціліся майстэрня і шпіталь. Хлопцы ўладкоўваліся туды працаваць і ўчынялі дыверсіі, інструменты і адзенне перапраўлялі партызанам, забілі больш чым 50 немцаў. Але і самі за рэдкім выключэннем загінулі. Аўгустын Галавацкі, якому пашчасціла застацца жывым, ужо ў мірны час прыходзіў у школу, праводзіў мерапрыемствы. З яго нашчадкамі ў музея сталае сяброўства...

Шмат матэрыялаў захоўваецца ў музеі Вялікай Айчыннай вайны пра вучня школы Міхаіла Кніжнікава — ён працаваў у тыпаграфіі мастаком і падрабляў для падпольшчыкаў аўсайты.

Асаблівым гонарам экспазіцыі з'яўляецца этнаграфічны збор, прадметы якога былі знойдзены ў асноўным на гарышчых сялянскіх хат Мядзельскага і Мінскага раёна, на Віцебшчыне: ступа, таўкач, цэп, якім адбівалі зерне, бязмен, каўшы з лазы, сярпы, калоды для бортніцтва, дымакур, кавальскі мех з кляймомай майстра, збаны, начоўкі, дзверцы ад печкі і кафля з замка Радзівілаў, пралкі, матавілы, прасы, каганец, барана і сохі, рыбалавецкія снасіці пад назвамі «буч», карамыслы. Адметнасць інтэр'ера — калыска, да якой, па легендзе, дакраналася рука Ганны Міцкевіч, маці Якуба Коласа.

Адлюстравана ў экспазіцыі не толькі памяць, але і пераемнасць: павязь гісторыі і сучаснасці. Так, адзін з кірункаў дзейнасці школьнікаў напружана звязаны з імем песняра, у гонар якога названа школа.

— Мы ставілі «Паўлінку», раней была пастаноўка ўрыўкаў з «Раскіданага гнязда» і «Тутэйшых», — распавядае Іна Шапкова. Акрамя гэтага, рэгулярна ладзіцца мерапрыемствы па творчасці Купалы і пазнавальныя вандроўкі па купалаўскіх мясцінах. Наладзілі сяброўскія кантакты з Копыскай школай, якая таксама носіць імя беларускага класіка, прыязджаем адны да адных у госці.

Іна Шапкова працуе ў школе з 1990 года. У 2017-м настаўніца беларускай мовы і літаратуры стала кіраўніком музея. Разам з дзецьмі пастаянна распрацоўвае розныя экскурсіі. Музейныя прадметы, як пераканана спецыяліст, з'яўляюцца крыніцамі для правядзення навуковых даследаванняў будучымі хімікамі, фізікамі, географамі, біёлагамі, гісторыкамі, мовазнаўцамі. Менавіта таму ў музеі нярэдка праводзяцца ўрокі па многіх прадметах, а не толькі па мове ці літаратуры.

Фрагмент сцэгнавай косткі маманта. З геалагічнай калекцыі.

Загадчыца музея распрацавала новую форму работы з дзецьмі, так званую культурную медыяцыю. Штуршок паслужыла разумленне таго, што звычайная экскурсія сучасным дзецьмі нецікава. Таму для паходу ў музей трэба іх арганізоўваць малымі групамі. А экскурсавод павінен быць медыятарам, то-бок назіральнікам. Калі ён бачыць, што вучня нешта зацікавіла альбо калі той падшоў з пытаннем, то медыятар больш глыбока знаёміць дзіця з музейным прадметам. І павінна гэта зрабіць тонка і цікава, каб вучань стаў даследчыкам матэрыялу. Форма культурнай медыяцыі павінна даваць штуршок для больш глыбокага вывучэння музейнага рарытэта.

Яна БУДОВІЧ, фота аўтара

Матэматыка і паэзія

Нядаўна дзякуючы намаганням Іны Шапковай ладзілася сустрэча з яе былым выпускніком, пісьменнікам, перакладчыкам і мастаком Юрыем Кур'яновічам.

Сяброўская вечарына прайшла ў школьным музеі. Юрый падзяліўся школьнымі ўспамінамі, расказаў пра сваю творчасць. У прыватнасці, як працаваў над кнігай «Старасвецкая Лошыца», якая была прызнана найлепшым краязнаўчым выданнем за 2017—2019 гады ў намінацыі «Гарады Беларусі» І Рэспубліканскага краязнаўчага форуму Беларусі. У гэтым выданні змешчаны невядомы аўтограф Янкі Купалы, які аўтар адшукаў падчас даследчыцкай працы.

Лірыкам часта бракуе ведаў у дакладных навуках, а фізікам — у гуманітарнай сферы. Каб абудзіць цікавасць старшакласнікаў не толькі да матэматыкі, але і да літаратуры, Юрый Кур'яновіч прывёў прыклад педагогічнай дзейнасці акадэміка Барыса Раўшэнбаха — аднаго з заснавальнікаў савецкай касманаўтыкі, які браў актыўны ўдзел у падрыхтоўцы першага палёту чалавека ў космас. Барыс Віктаравіч падкрэсліваў, што для добрага фізіка адной логікі недастаткова. Патрэбна інтуіцыя, фантазія, вобразнае мысленне, — тое, што ўласціва гуманітарыям.

Выступае Юрый Кур'яновіч.

Юрый Кур'яновіч прапанаваў вучням зусім нечаканае — экспромтам адлюстравецца літаратуру пэўнай матэматычнай альбо фізічнай ці хімічнай формулай і патлумачыць свой адказ. Зрабіць гэта аказалася

цяжка. Толькі адна дзяўчына паспрабавала пафантазіраваць і выказала здагадку, што, мажліва, гэта можна зрабіць з дапамогай тэорыі хваль, бо літаратура ўласціва хвалепадобнасць.

У прозе Кур'яновіча можна знайсці багацце філасофіі і водгалас яго матэматычнай адукацыі. Успамінаю апаўданае «На іспыт» з кнігі «Гарадская элегія». Аўтар піша: «...праляцеў паскорана па крывалінейнай траекторыі і, не парушаючы законаў класічнай механікі, упаў акурат перад шклянкім дзвярыма». А ў кнізе «Тураў. Старажытны і сучасны» прадмова аўтара ўвогуле атрымалася «матэматычна-лірычнай»: загадкавы свет міфалогіі Тураўскай зямлі параўноўваецца з чатырохмернай прасторай. Адкуль Ю. Кур'яновіч так добра ведае матэматыку? Школа, якую ён скончыў, шырока вядома ўзроўнем матэматычных ведаў, якую тут ужо 54 гады выкладае Аляксандр Фельдман.

Паводле Кур'яновіча, з дапамогай прастай матэматычнай функцыі можна адлюстроўваць паэзію, дакладней, рытміку верша. Госць прапанаваў хлопцам і дзяўчатам заданне: узяць некалькі строф «Новай зямлі» Коласа і знайсці для іх функцыю, якая б графічна адлюстроўвала рытміку паэтычных радкоў Песняра.

Уладзімір БАРЫСЕНКА
Фота Іны ШАПКОВАЙ

Простыя рэчы

Карціны без пэндзля і фарбаў

Вышыўка прываблівае многіх. Але толькі адзінкам хапае цяжкасці для стварэння маленькіх шэдэўраў.

Вышыўка для Наталлі Ачарэтай — неад'емная частка жыцця. Яна ўзначальвае Астравецкую раённую бібліятэку і вольнага часу няшмат, аднак заўжды знаходзіць гадзінку для любімай справы. Яе вышыўкі ўражаюць: шыкоўныя стракація півоні, зімовыя і гарадскія матывы... Гюлькай, бы чароўнай палачкай, Наталля стварае

і вобразы людзей. Вось прасочваецца вытанчаны сілуэт жанчыны, а на іншай — дзеці. На дзвюх карцінах — Одры Хэпберн, адна з самых знакамітых і прыгожых актрыс. Майстрыха ўдзяляе ўвагу і біблейскім матывам: Мадонна — вечны вобраз, да якога звяртаюцца музыканты, мастакі і скульптары. Ужо створана некалькі карцін з выявай Маці Божай. Самая маштабная — «Песня анёлаў». Праца над іконай ішла на працягу некалькіх гадоў.

— Як узнікла ідэя стварэння такой карціны? — запытала ў Наталлі.

Наталля Ачарэтай.

— Схему набыла праз інтэрнэт. Шмат часу заняла падрыхтоўка. Паступова збірала ніткі. Спатрэбілася больш як 80 адценняў колераў.

Колькі часу заняла праца? Як патлумачыла Наталля, ікону яна вышывала дзве зімы. Праца гэта дастаткова карпатлівая, бо патрабуе павышанай увагі. Нельга збіцца, апусціць штоосьці або дадаць, пераблытаць колер. Таму, калі адчувала сябе моцна стомленай пасля працоўнага дня, за гэтую працу не бралася, пакідала на іншы дзень.

Ікона ўжо асвечана мясцовым ксяндзом, укладзена ў прыгожы багет і падарвана касцёлу Адшування святога крыжа ў Астраўцы.
Вольга ЗАЯНЧОЎСКАЯ,
фота аўтара

зваротная сувязь

«Грай мне аб шчасці, грай аб вясне!»

У нядзелю і чацвер увазе слухачоў канала «Культура» Беларускага радыё — праект пісьменніка Навума Гальпяровіча «Развагі пра літаратуру». У рамках блока ранішніх праграм «У рытме дня» выходзяць праекты «Адным штрыхом» з вершамі і мініяцюрамі беларускіх аўтараў, а таксама «Ранішні серыял» са старонкамі твора Людмілы Рублеўскай «Сэрца мармуровага анёла».

Праграма «Літаратурная анталогія» прапануе працяг рамана Фёдара Дастаеўскага «Злачынства і пакаранне». У «Радыебібліятэцы» гучаць старонкі эпічнай паэмы Адама Міцкевіча «Пан Тадэвуш». У праекце «Літаратурныя гісторыі» ў вячэрнім эфіры выхадных слухачоў чакаюць аповяданні.

Для аматараў паэзіі ў праграме «Прачудым радком» у прагучыць чарговы выпуск праекта «Слухаем класіка» з удзелам артыстаў мінскіх тэатраў. У нядзелю — падборка твораў Якуба Коласа да 140-годдзя Песняра.

Змест перадачы «Радыетэатр плюс» у суботу і нядзелю складуць дзве часткі радыёверсіі спектакля Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы «Паўлінка».

Юных прыхільнікаў мастацкага вяртання ў выхадныя запраسیць «Дзіцячы радыётэатр». У межах праекта «Дасціпныя. Нямомныя. Кемлівыя» — чытанне твора Іны Фраловай «Калі адціве ядловец». Штовечар у 21.00 — «Вячэрняя казка» для маленькіх.

Публіцыстычны суботні праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі і навінкамі беларускіх выдавецтваў, а таксама са зместам свежага нумара штогодніка «ЛіМ».

У нядзелю і сераду ў радыёверсіі тэлеперадачы Навума Гальпяровіча «Суразмоўцы» слухайце гутарку з пісьменніцай Маргарытай Прохар.

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

29 сакавіка — на пасяджэнне студыі юных літаратараў «Малінаўскія галасы» пры дзіцячай бібліятэцы № 15 (вул. Слабадская, 27) (13.00).

30 сакавіка — у Мінскі гарадскі тэатр паэзіі пры Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы (вул. В. Харужай, 16) на творчы вечар Таццяны Жылінскай (17.30).

31 сакавіка — у Мінскую абласную бібліятэку імя А. С. Пушкіна (вул. Гікалы, 4) на літаратурны вечар «Дыялог паэтаў», прысвечаны Дню аднання народаў Беларусі і Расіі.

1 красавіка — у Дом дружбы (вул. Захарова, 28) на ўрачыстае падвядзенне вынікаў літаратурнага конкурсу «Славянскі калейдаскоп», прысвечанага Дню аднання народаў Беларусі і Расіі (15.00).

105 гадоў таму (1917) было заснавана Першае таварыства беларускай драмы і камедыі. Існавала да сярэдзіны 1920 г.

27 сакавіка — 90 гадоў з дня нараджэння Станіслава Дзьяканавы (1932—2002), жывапісца.

27 сакавіка — 80 гадоў з дня нараджэння Валерыя Дурава (1942—2003), графіка.

28 сакавіка — 100 гадоў з дня нараджэння Аляксея Каўко (1922—2012), пісьменніка, журналіста.

28 сакавіка 80-гадовы юбілей адзначае Аліна Фаміна, мастак тэатральных лялек, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР.

28 сакавіка 70-годдзе святкуе Рыгор Іваноў, беларускі майстар медальернага мастацтва, жывапісец.

29 сакавіка — 90 гадоў з дня нараджэння Барыса Утарава (1932—2006), рэжысёра, педагога.

29 сакавіка 75-годдзе адзначае Антаніна Лапціца, графік.

29 сакавіка 75 гадоў спаўняецца Аляксандру Мартынаву, артысту балета, педагогу, заслужанаму дзеячу мастацтваў Рэспублікі Беларусь.

1 красавіка — 160 гадоў з дня нараджэння Адама Багдановіча

(1862—1940), этнограф, гісторыка культуры, фалькларыста, мовазнаўца.

1 красавіка — 85 гадоў з дня нараджэння Юрыя Дубровіна (1937—1983), кінаакцёра, кінарэжысёра, сцэнарыста.

1 красавіка — 85 гадоў з дня нараджэння Аляксея Шныпаркова (1937—2007), мастацтвазнаўца.

1 красавіка 75 гадоў спаўняецца Алесю Жуку, празаіку.

Календар падрыхтаваны
БДАМЛМ

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Мінскае гарадское аддзяленне СПБ выказваюць шчырае спачуванне пісьменніцы Ірыне Александрэўне Масляніцкай з прычыны напатакшага яе вялікага гора — смерці мужа пісьменніка Міколы Канстанцінавіча БАГАДЗЯЖА.

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Мінскае гарадское аддзяленне СПБ выказваюць спачуванне пісьменніцы Кацярыне Сяргеўне Стройлавай з прычыны напатакшага яе вялікага гора — смерці БАЦЬКІ.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
гарадскае аб'яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная
калегія:
Таццяна Арлова
Алесь Бадак
Дзясні Барсук
Віктар Гардзеі

Уладзімір Ніламедаў
Вольга Далдзімава
Жана Запарытка
Анатоль Казлоў
Алесь Крайдзіч
Віктар Кураш

Алесь Марціновіч
Віцаслаў Нікіфары
Мікалай Чарнінец
Іван Чарота
Іван Шэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарова, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
намеснік галоўнага
рэдактара — 319-79-85, 224-66-74
адказны сакратар — 377-99-73
аддзел крытыкі і бібліяграфіі — 317-20-98
аддзел прозы і паэзіі — 317-20-98

аддзел мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень
у пятніцу.

Падпісны індекс:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны
для настаўнікаў;
638562 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай
рэгістрацыі сродку масавай
інфармацыі № 7 ад 10.12.2012,
выданае Міністэрствам
інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"».
Дырэктар — галоўны рэдактар
Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісанні ў друку
24.03.2022 у 11.00
Ум. друку. арк. 3,72
Наклад — 687

Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства
«Выдавецтва «Беларускі Дом друку»»
ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэксы 220013
Заказ — 529
D 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
M 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рупакісы прымаюцца толькі ў электронным
выглядзе (праграма Microsoft Word),
не вяртаюцца і не рэагуюць.
Пазіцыя рэдакцыі можа не супадаць
з меркаваннямі аўтараў публікацый.
Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія
прыводзяцца ў публікацыях, у адпаведнасці
з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

